

SPRAWOZDANIE DYREKTORA

C. K.

GIMNAZYUM NOWODWORSKIEGO

CZYLI

ŚW. ANNY W KRAKOWIE

za rok szkolny 1909.

W KRAKOWIE
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO

W DRUKARNI W. L. ANCYCA I SPÓŁKI
1909.

TREŚĆ:

1. Wirtuoz-Liryk. Szkic jubileuszowy. Napisał Józef Wiśniowski.
Str. 1.
2. Część administracyjna. Str. 33.

WIRTUOZ-LIRYK.

Szkic jubileuszowy.

Uczuciowości miękkiej pelen naród, szczep słowiańskiego, śpiewnego pnia, — Polska, — najczystsze »kwiaty« swych serdecznych uczuć składała w cudnej liryce swych wieszczów. Uboga w wielką, potężną tragedję, w epice jednym lśniąca arcydziełem, w po-powstaniowej dopiero epoce, na gruzach dawnej zrodzonym świetności, — w liryce zdawna, od najrańszych dni odzwierciedlała szlachetność swej myśli i biel swych wzruszeń świętych i podniosłych w szczerych, na górny ton strojonych pieśniach.

Bezbrzeżna miłość i cześć względem Boga i ukochanie ojczyzny gorące: — oto, co głównie w strofach jej zachwyca.

Od wzniosłej pieśni do Bogarodzicy, przez namaszczonej psalm Kochanowskiego, przez rezygnacyi lub zgorzknienia pełny, wytworny sonet Mikołaja Sępa, przez Woronicza hymny modlitewne i Brodzińskiego uwielbienia ciche, — aż do dzisiejszych poetyckich płodów, nawskróś liryzmem rzewnym przesyconych winie się długi łańcuch pieśni polskich, przedziwnie czystych w swem uczuciu łzawem, w niepokalany wykwiint formy zdobnych.

W nich to, w lirycznych wynurzeniach twórców leży najwyższe piękno naszej sztuki, bo i w epickich arcydziełach polskich do najpiękniejszych liczą się ustępy, w których poeta swe uczucia własne z niewieścim wdziękiem i słodyczą kreśli. Tak w *Tadeuszu*, tak jest w *Maryi*, — wszędzie.

Z rasy, z dziedzictwa plemiennego, z własnej natury polskiej, miękkiej i serdecznej płynie rozlewność liryczna dzieł na-

szych i ukochanie tych strun nadewszystko, które w subtelny ton uczucia dzwonią.

Ta zwłaszcza, z łez i nieszczęść polskich urodzona, smutnym Jeremich głosem zawodząca a mimo wszystko ufna i krzepiąca, której natchniony i wierzący duch dźwigał nas z czarnej otchłani rozpacz, ta, która zdolna

.....»własne ognie przelać
W piersi słuchaczów i wskrzesić postaci
Zmarłej przeszłości«.....

by, gdy ich

.....»piosnka ojczysta poruszy,
Uczuli w sobie dawne serca bicie,
Uczuli w sobie dawną wielkość duszy,
I chwilę jedną tak górnie przeżyli,
Jak ich przodkowie niegdyś całe życie«.....

— ta pogrobową, krwią pojona pieśń, takim zenitem jest twórczości naszej, że ponad wzniosłość *Improwizacyi* czy *Grobu Agamemnona*, nad żar płomiennej miłości w *Przedświcie*, nad bezgraniczną rozpacz *Skarg Jeremiego* i szczęsną pewność zmartwychwstania z grobu w *Widzeniu ks. Piotra* objawioną, nie już wyższego w pieśni być nie może.

A niema w Polsce jednego poety, któryby z uczuć swych się nie spowiadał, w porozbiorowej głównie dobie klęsk, gdy się nad nami orkan mąk rozpasał.

Od geniuszów do najmniejszych twórców każdy lirykiem był w tej smutnej ziemi i wyplakiwał jej serdeczny ból, — lirykiem zwłaszcza był jestestwem całem ten, który słodkich widzeń swego ducha, swych białych tęsknot, marzeń, snów i wzruszeń niedoścignionym był w poezyi piewcą, który się w zaświaty zrywał nadobłoczny i znosił stamtąd na ten padół pieśń, bogactwem uczuć i fantazyi lśniącą, a wirtuozem słowa stał się takim i umuzyczniał wiersz do tego stopnia, że jeno wielki geniusz liryczny może tak formą ovladnąć mistrzowsko: — czuły, wrażliwy, fantasta, — Słowacki.

A choć ten geniusz to najwyższy tragiczny, jakiego Polska miała po dziś dzień, — »bluszczowa« jednak dusza Słowackiego wówczas jedynie czuła się szczęśliwą, gdy zdala od przyziemnej, pogardzanej »rzeczywistości«, na skrzydłach nieokiełznanej, lo-

tnej wyobraźni rwała się w błękit, by pić pełnią sił rozkosz upojen i doświadczać wzruszeń, jakich nie daje szara, smutna ziemia.

Te nieuchwytnie wniebowzięcia swoje, obce »zjadaczom chleba« i nieznane, geniusz twórczy zaklinał w kształt żywy zarówno w cudnych wylewach lirycznych, jak w dramatycznych, wielkich kompozycjach, lecz w tych ostatnich najprędzej piękno i najgorętszych wzruszeń żywe źródło leży najczęściej w uczuciowych partyach, w motywach, słowach i scenach — lirycznych. I nawet w tych dramatach, które o wroga oparł »rzeczywistość«, do najpiękniejszych te należą miejsca, gdzie czysty liryzm pełnym płynie rytmem, żeby tu tylko *Dobranoc* Horsztyńskich, Kordyanową burzę uczuć wewnętrzną, śliczną rozmowę Szczęsnego z Amelią, czy pożegnanie Zbigniewa z macochą lub księżycową scenę na cmentarzu a na jej cudnym tle Idalię wspomnieć.

I wręcz zdumiewa to bogactwo skali, ten przepych różnych nastrojów i uczuć, jakich na kartach poety bez liku.

— Wzniosłość i rzewność, siła, wdzięk i smutek, słodycz zamyśleń i wybuch rozpacz, żar oburzenia i najmniejszy zachwyt, humor delikatnością ironii zaprawny albo z sarkazmem ożeniony żrącym:

— oto, co w jego dziełach grzmi i lka.

Syn nieodrodny wierzących i prostych, natchniony dzie-
dzie Jana z Czarnolasu, często, w ostatniej dobie życia wciąż
zwracał się myślą i sercem do Boga. A była w onem rozm-
dleniu świętem i korna ufność i dziecięca cześć, wielbiąca
w Panu nieprzebraną Miłość i brzmiał wspaniały hymn o wiel-
kim Duchu, nieogarnionej Potędze i Mocy, w obliczu której ni-
cestwieje świat, pod której dłonią w proch się pada człowiek,
gdy bóstwo pojrzeć z łaską nań nie raczy. Więc obok rozra-
dowanej pieśni zachwycenia, obok ekstazy, w jaką wpadał
zawsze, ilekroć szeptał o Rodzicy Bożej, obok upadań krzyżem
i lkań rzewnych, rośnie mu w duszy to pamiętne *Credo*, co na
tle cudnych oktaf *Beniowskiego* ujarzmiła swoją wzniosłością
i — grozą.

I ten, z którego rozmodlonych ust płynęło takie radosne *hosanna*:

»Pan nasz zamieszka z nami... baranek łagodny,
Sędzia nasz sprawiedliwy, ciał naszych przemienca,
Syn Boży pierworodny,
Wołający swe święte do chwały i wieńca....«

ten sam, co poprzez lzy sieroce szeptał:

....»We łzach, o Panie, ręce podnosimy do Ciebie,
Odpuść nam nasze winy!
Niech będzie Twoja wola na ziemi i w niebie,
Przez nas czyn Twoje czyny!
Niechaj się Twoje Imię na wysokościach święci,
Niech się święci trzy razy,
Abyśmy już nie byli z ksiąg żywota wyjęci
Dla ran naszych i zmaży.
Wspomnij, cośmy cierpieli pod chłostą tych mocarzy,
A ducha-śmy nie dali —
Nie poznaliby ojce naszych bolesnych twarzy,
Gdyby z grobowca wstali....«

— ten sam, wielbiciel czynu i walk wiecznych, jakie na drodze do szczęścia i prawdy staczać ludzkości trzeba wciąż, by dojść, — tak oto Bóstwo swe maluje groźnie:

.....»Jehowy oblicze,
Błyskawicowe jest ogromnej miary.
Gdy warstwy ziemi otwartej przeliczę
I widzę koście, co jako sztandary
Wojsk zatraconych, pod górnemi grzbiety
Leżą — i świadczą o Bogu — szkielety,
Widzę: że nie jest On tylko robaków
Bogiem i tego stworzenia, co pelza.
On lubi huczny lot olbrzymich ptaków
A rozhukanych koni On nie kielza...
On piórem z ognia jest dumnych szyszaków...
Wielki czyn często Go ubłaga, nie lza
Próżno stracona przed kościoła progiem:
Przed Nim upadam na twarz, — On jest Bogiem!«

Bezdomny tulacz, pogrobowiec smutny u stóp Litości lkał w godzinie męki a świadom swojej potęgi poeta, bojownik Jutra pełnego wielkości, Boga czcił jako miłośnika czynu, jako początek wszelkiej pracy twórczej.

Po łzach słabości, gromki hymn bojowy; — błogosławieństwo Boże jeno z tym, kto się Mu czynem i wielkością modli.

I taka Wszechmoc była jego bóstwem stale już odtąd po ostatnie tchnienie, gdy panteista i natchniony mistyk obcował w swoich wizjach płomiennych z Panem, mówiącym doń z krzów gorejących.

...»Bo Pan, mówiący w objawieniu: — Jestem!
Napadł mię w ogniach z trzaskiem i szelestem —
Przetoż się, Panie, wiecznie upokorzę,
Pomnąc na ono płomieniste łożę,
Gdy Pan nade mną stał w ognia oponach,
Gdym był jak ptaszek w Pana mego szponach,
Gdy stał nade mną jak ogień straszliwy,
Kiedym się w strachu sądził już nieżywy...«

Stąd to mistrzowskie wczucie się poety w niezłomną duszę fanatyka-ojca, co postradawszy wszystkich swych najdroższych nie do bluźnierstwa i nie do zwątpienia, ale do rezygnacyi dochodzi w sieroctwie i wielbi, modli się i głosi chwałę nieogarnionej potęgi niebieskiej, tej niszczyielskiej, strasznej i burzącej, która go starła w proch w swym twardym gniewie.

...»O, bądźże Ty mi pochwalony, Alla!
Szumem pożaru, co miasta zapala,
Trzęsieniem ziemi, co grody wywraca,
Zarazą, która dzieci mi wytraca
I bierze syny z łona rodzicielki,
O Allah, Akbar, Allah, jesteś wielki!...«

Trudno o wyższą wzniosłość w dziele sztuki, przeto na czele utworów lirycznych nieśmiertelnego twórcy *Kordyana* te grzmiące strofy stawić należało.

A że wśród onych spowiedzi i modlitw i najpięściwsza rzewność ma swój wyraz, dowodem choćby ta świętość Dziewicy, z rafaeliczną, gołębią prostotą w najcudowniejszą zakłętą poezję:

...»Ta złote słońce Pańskie ma na głowie,
A pod nogami obrączkę księżycą...
...Piękna jak zorza. Długie jej warkoczce
Ciemne ku światłu w złoto się mieniły,
W oczach szafiru światła i przeźrocze,

W głosie anielskie, nieskończone siły:
Porywać serca ludzkie umiejąca,
A moc miłosnych dreszczów miała w dłoni,
Gdyś odszedł od Niej a pomyślał o Niej....»

A jak serdeczne stworzenie o Bogu, tak o tej ziemi bolesnej i biednej z czcią niewymowną, z miłością bezkresną śpiewał jej smutny, pogrobowy syn.

Rozpamiętywał dni jej chwały przeszłej i na swych kartach te dni świetne wskrzeszał, lkał nad nieszczęsnym losem męczennicy i w czarną rozpacz na myśl o nim wpadał, tęsknił i marzył o jej wielkiem Jutrze, o dostojęństwie jej roli w przyszłości, to znowu szalał, chłostał i przeklinał za jej przewiny, co pod stopą synów taką otchłanną otworzyły przepaść, to wreszcie, pewny jej zmartwychpowstania i jej tryumfu i zwycięstw za grobem, rzucał na papier postać wyzwolonej, gotów na serca ofiarę najkrwawszą, — słowem: — jak człowiek, co kocha nad życie i straty swojej przeboleć nie może, przechodził całą gamę wrzących uczuć, z umiłowania i bólu płynących.

Nie sprzeniewierzył się świętości nigdy, na chwilę z ócz jej ni myśli nie stracił i nawet ówdzie, pod rozkosznem niebem krainy włoskiej i cichej Hellady, nawet na widok ich piękności boskiej, smutek tuż przy nim zawsze, jak cień, stawa i ściga ciąglem, strasznem, bezlitosnem:

....»I w takiej ziemi być, — i bez ojczyzny!«.,

Najdroższe sercu są też wszystkie strofy, które tej wielkiej miłości poświęcił, — i te, co lkały tęsknotą tulacza, i te, co grzmiały i w rozpacz naglej szalały krzykiem gniewu i wzburzeniem, w improwizacji zwłaszcza, pełnej łun, jaką w obliczu grobowca Atrydy pierś mu wezbrała z bezprzykładną siłą.

Namiętna miłość dyktowała słowa, co jak bicz cięły a szłochały z bólu i dzikie

....»Sięgnę do trzew — i zatargam!...«

— wymowniej świadczy o rozpacz syna, niżli niejedno tklliwe zapewnienie o przywiązaniu, miłości i czci.

Pytał więc starych, poważnych piramid, zali nie mają takich trun i łzawnic, by w nie łzy nasze i tęsknice zlać i w zamysleniu gorzkim ślać westchnienie:

...»Tak więc: — to los mój na grobowcach siadać...«;

lecz pelen wiary w moc narodu swego, wołał za chwilę, podniesiony duchem:

...»A jednak pod tym mogił chwastem, plewem,
Jest jakieś dziwne, ciągle głuche kucie,
Pod narodową słyszane mogiłą,
Jak gdyby serce ludu w kamień było...«

I aby rozgrzać serca i ostalić, bowiem »pieśń z kajdan iskry wydobywa«, wołał ku swoim pełnym, grzmiącym głosem:

...»Niech ku północy z cichej się mogiły
Podniesie naród i ludy przeleknie,
Że taki wielki posąg — z jednej bryły,
A tak hartowny, że w gromach nie pęknie,
Ale z piorunów ma ręce i wieniec;
Gardzący śmiercią wzrok, — życia rumieniec...«

Częściej jednakże, party wichrem trwogi, w rozdzierający, czarny wpadał smutek i wówczas szeptał głucho:

.....»Stoję z trwogą,
Bo mi płacz twoich dawnych mogił słychać« —

i powrót mając na zawsze odcięty, taką bolesną ślał z obczyzny pieśń:

— »Ojczyzno moja! Może wszyscy wrócą
Na twoje pola, ale ja nie wrócę!
Śmierć — lub to wszystko, co mi losy rzuca
Na kamienistej drodze życia — płuce
Ogniem pożarte, widziane oczyma
Sny straszne twarzą: wszystko mię zatrzyma!

Wszystko mię wstrzyma w obcej ziemi łonie
Umarłym, może jedną chwilę wcześniej,
Niż zmartwychwstanie twoje, o Syonie,
Jerozlimo, trapią boleśniej,
Niż gród Chrystusa!... A gdy na twą grzędę,
Ojczyzno, inni powrócą — spać będę...«

Ze smutku tego i rozpamiętywań jeden ton zwłaszcza wypija się na zawsze w serce Polaka a jest nim nostalgia, wysysająca życie z Anhellego, gdy wychodziła zeń błękitna dusza, by iść gościńcem fal do »ziemi krzyżów« z obcej i zimnej krainy wygnania, w której rozbitki z bólem »umierali, mówiąc: Ojczyzno, Ojczyzno!«...

Spelniony jednak obowiązek syna serce poecie opancerzał męstwem, stąd w »testamencie« swym unieśmiertelnił swą miłość czystą i ofiarę cichą:

...»Lecz wy, coście mnie znali, w podaniach przekażcie,
Żem dla ojczyzny sterał moje lata młode;
A póki okręt walczył, siedziałem na maszcie,
A gdy tonał, z okrętem poszedłem pod wodę«...

Albo uciekał w kraj przeszłości jasnej, aby zapomnieć, nie czuć, stracić z oczu i wtedy kreślił wspaniałe utwory na rycerskości osnuwane chrobrej a rozumiejąc, czym jest pieśń o dawnym, słonecznym Wczoraj dla narodu w męce, modlił się Panu, aby mu pozwolił godnie opiewać wielkie serca przodków i na potomnych pamięć dał zarobić:

...»Pozwól o Panie! niechajże ja w sobie
Odczuję ludzi tych wielkich uczucie,
I niechaj rymem maleńkim zarobię
Pomiędzy nimi na pośmiertne życie,
Jako kwiateczek, co jest ku ozdobie
Grobu a niebo ma w liści błękiecie,
A świat ku niemu cały jest miłośnie,
Dlatego tylko, że przy grobie rośnie...«

Pod względem ducha, formy i natchnienia są to utwory tak przedziwnie piękne, że jedno z pierwszych muszą zająć miejsc w rzędzie lirycznych arcydzieł ojczystych.

Najczystszy liryzm przepaja też zwrotki, cuda natury z zachwytem wielbiące, bo mało wielkich geniuszów świata umiało czytać tak w księdze przyrody niewysłowione piękno, mądrość Bożą, jak autor *Lilli Wenedy*.

Ze stanowiska panteisty patrząc na najdrobniejsze istnienie na ziemi, we wszystkim widząc cząstkę Przedwiecznego,

a z końcem życia wierząc niezachwianie w metempsychozę i ciał ewolucję, słyszał poeta najcichszy dreszcz kwiatu, każde wzruszenie i westchnienie drzew, bo z wszystkich ziemskich tworów miał się z czasem wyłonić wyższy, doskonalszy kształt.

Już od dzieciństwa tak się zasluchiwał w szepty i drgnienia, utajone w ziemi, w kipiące życie przyrody ojczystej a w dniach tułaczki z tą samą miłością chłonał bogactwo pięknej ziemi wschodniej.

Na ławie szkolnej obaj z przyjacielem, jak temu wyraz dał w *Godzinie myśli*

....»Wiosną wśród szmeru nauk myśleniem słuchali
Szmeru rosnących kwiatów....«

własne wzruszenia jego drżą też w słowach:

.....»Tak noc przeleżał bezsenny — i słyszał,
Jak brzozy o czymś tajemnym szeptały,
Jak się las cały, by czarem uciszał
I pod księżycem stał spokojny, biały; —
Potem znów wiatrem jutrzeńki zadyszał
I śpiewem ptasząt rannym zagrał cały,
I na zorzowych każda brzoza łunach
Była, jak harfa o stu złotych strunach....«

Wręcz pastelami najdelikatniejszymi są wszystkie jego krajobrazy jasne, źródło najsekretniejszych upojeń serdecznych, jakich doświadczył w swoim smutnem życiu, — przez pryzmat łez zachwycenia patrzy też na nie, patrzy tak miłośnie, że z pośród wszystkich naszych wielkich twórców, on dał poezyi najwięcej pejzażów w słowach, gdzie każdy dźwięk jest najcudniejszą melodyą czulej i wrażliwej duszy.

Oto pamiętna symfonia alpejska:

...»Jest chwila, gdy się ma księżyc pokazać,
Kiedy się wszystkie słowiki uciszą,
I wszystkie liście bez szelestu wiszą,
I ciszej źródła po murawach dyszą;
Jakby ta gwiazda miała coś nakazać
I o czymś cichem pomówić ze światem,
Z każdym słowikiem, z listeczkiem i z kwiatem.
Jest chwila, kiedy ze srebrzystą tęczą
Wychodzi błądy pierścioneł Dyanny:

Wszystkie się wtenczas słowiki rozjęczą,
I wszystkie liście na drzewach zabręczą,
I wszystkie źródła jęk wydają szklanny;
— O takiej chwili, ach, dwa serca płaczą,
Jeśli coś mają przebaczyć, — przebaczą;
Jeżeli o czem zapomnieć. — zapomną.....»

A oto znowu taki nastrój rzewny, ucieleśnienie własnych stanów ducha, z którymi w takiej harmonii przedziwnej jest melancholia starej ziemi greckiej:

.....»Tu po kamieniach z pracowną Arachną
Kłóci się wietrzyk i rwie jej przedziwo;
Tu cząbry smutne gór spalonych pachną;
Tu wiatr obiegłszy górę ruin siwą,
Napędza nasion kwiatów — a te puchy
Chodzą i w grobie latają, jak duchy.
Tu świerszcze polne, pomiędzy kamienie
Przed nadgrobowym pochowane słońcem,
Jakby mi chciały nakazać milczenie,
Sykają.....
Zerwałem jeden liść z czarnego kuszczu —
Nie bronił mi go żaden duch ni mara,
Ani w gałązkach jęknęło widziadło;
Tylko się słońcu stała większa szpara.
I wbiegło słońce i do nóg mi padło.
Zrazu myślałem, że ten, co się wdziera
Blask, była struna to z harfy Homera.....»

Wabnym swym wdziękiem, pieszczotą swych technień koila obca przyroda artystę, cudne mu zawsze zwierzając wyznania, lecz nad królewski jej przepych i blask przekładał piękność swojej macierzystej, gdzie wiatr zawodzi smutnie a pierś ziemi ciężkiem westchnieniem sieroctwa się wznosi.

Więc rozkoszował się palącym słońcem bogatych w skarby przyrodzone krain, gdzie

.....»przed skwarną spieką,
Wiecznie nas skryją z mgły uwiane drzewa.....»

— gdzie

•Inne słońce lśni ponad krainą
I inny księżyc srebrzysty jaśnieje;
Jak eter czyste wody kryształowe,
Czarne cyprysy i drzewa palmowe —
A wiatr liśćkami wonnych kwiatów wieje.....»

lecz sercem nawet wśród takich upojen upadał w myślach na łono swej ziemi, bo chociaż

.....»widział Chrystusa oliwy,
Góry z marmuru i góry z płomienia,
Wolał — i sądził najpiękniejszą z krajów,
Jedną maleńką wieś, pełną ruczajów,
Pełną łąk jasnych, gdzie kwitnie wilgotna
Konwalia, pełną sosen, kalin, jodeł, —
Gdzie róża polna błyszczy się samotna,
Gdzie brzozy jasnych są kochanką źródeł.....«

Tak mimozową naturę poety upajał odor kwiatów i woń ziemi, to też przyrodę kochał wprost namiętnie i w cudnych wierszach malował jej piękno. Do najszcześniejszych liczą się dlań chwile, w których obcuje sam-na-sam z naturą, aż przyjdzie pora, że filozof-mystyk uczci w niej każdy najniklejszy kształt jako krok ważny, jako szczebel niższy uczłowieczenia wszystkiego, nim spłynie w jedno z Przedwiecznym, źródłem wszystkich jestestw.

I będzie wówczas słyszał, jak kwiat wątył modli się Bogu o skrzydła motyle, wtedy uczuwszy woń róży, zapomni w żądz odurzeniu swej natury ludzkiej, w skałach dostrzeże »ducha jako posąg doskonałej piękności ale już przygotowany na człowieczeństwo formy«, a w ukraińskiej wdowie, płaczce-brzozie ukocha siostrę, ludzkich pełną kształtów po wiekach w niej się objawić mających.

Wszędzie też rzewna uczuciowość duszy najsubtelniejszej, jaka żyła kiedy, we wszystkich pieśniach o przyrodzie dzwoni najrzadszy, lekki jak muzyka liryzm.

I jeszcze parę uczuć gorejących, trzy najrzewniejsze, najpieściwsze tony w wielkiej poezji twórcy *Anhellego*: — cześć względem matki, oddanie się sercem przyjacielowi i najbielsze z uczuć, jakie na dnie swem mógł kołysać jeno taki świetlany i tak czysty duch, a imię jego: — bezcielesna miłość do ukochanej, wybranej niewiasty.

Matka to świętość poety najdroższa, najwyższe dobro i radość na ziemi. Każdem też słowem modli się z oddali do ukochanej słowami, nad które trudno w poezji coś tkliwszego znaleźć.

I bohaterki swe najulubieńsze chrzcil ukochanem imieniem matczynym i swą tęsknotę jej wspomnieniem koil i w ciepłych dziecka oddanego strofach o przebaczenie błagał, że nie wraca, że ją porzucił i zostawił w łzach, jak tego ślicznym wyrazem jest wiersz, jeden z najbardziej smutnych jakie stworzył:

— »Zadrży ci nieraz serce, miła matko moja,
Widząc powracających i ulaskawionych:
Kląć będziesz, że tak twarda była na mnie zbroja,
I tak wielkie wytrwanie w zamiarach szalonych.
Wiem, że wróceniem mojem lat-bym ci przysporzył;
Wszakże gdy cię spytają, czy twój syn powraca,
Mów: syn twój na sztandarach jak pies się położył,
I choć wołasz, nie idzie, — oczy tylko zwraca,
Oczy zwraca ku tobie... więcej nic nie może,
Tylko spojrzeniem tobie smutek swój tłumaczy;
Lecz woli tutaj konać, niż iść na obrozę,
Bo woli zamiast hańby, pić czarę rozpaczyl
Przebacz-że mu, o moja ty piastunko droga,
Że się tak zaprzepaścił i tak zaczęścił;
Przebacz.... bo gdyby nie to, że opuścić Boga
Musiałby, — toby ciebie pewno nie opuścił«.

A zaś najczulsze dziękczynienie duszy, najserdeczniejsze: »kocham!« tego syna i najpłynniejsza melodia słów — to wstrząsająca do dna, wzruszająca, jak mało wierszy egotycznych w Polsce, pieśń ukochania, w której taka gorycz i tyle lez się niewytkanych tai, że współ z serdecznymi listami poety wiersz ten najbardziej serce doń przykuwa:

....»Do ciebie, matko moja, twarz obróć,
Do ciebie znowu tak, jak anioł biały
Z obłądnych krajów położyć się wróć
U twoich biednych stóp, bez szczęścia, chwały,
Lecz bez lzy próżnej....
Odbiegłem ciebie w szaleństwa godzinie;
Lecz ileż razy z fal i mórz i burzy
Patrzałem na twój cichy dom w dolinie,
Jak człowiek, który myśląc oczy mruży, —
Myśląc, że myślisz o mnie, o twym synie,
Który nieszczęścia Bogu wiernie służy,
Lecz bez nadziei, łzami twymi żywy,
Jak Chrystusowe w ogrodzie oliwy.
Z błogosławieństwa twego miałem blaski

Gwiazdom podobne i cień w puszczech Gazy...
Nieraz ćwiek rdzawy u podróżnej laski
Ryl imię twoje; tam, gdzie same glazy,
I słyhać tylko fal libijskich wrzaski,
Eschilowskimi budzone wyrazy,
Echa słyszały twój święte imię,
I słyszał je on laurów las, co drzemie.
I nad potokiem Elektry tyś była
Ze mną! Na każdym miejscu, gdzie z przeszłości
Dolata płaczu głos, o moja miła —
Wszędzie, gdzie w polach bieleją się kości
I woła głosem rycerskim mogiła
O zemstę — wszędzie, gdzie człowiek zazdrości
Umarłym i chęć śmierci duszą pije:
Tyś była ze mną, jam cię czuł — i żyję.
W Romie podobny głos twemu głosowi
Słyszałem: anioł życia zadrżał we mnie!
Aniołowie mi ciebie nadpalmowi
Pokazywali świecącą przyjemnie
W gwiazdach, tam, gdzie był żłóbek Chrystusowi,
I anioł życia smętny wyszedł ze mnie,
Chcąc ręką dotknąć o twe serce krwawe
I ból swój stłumić pozdrowieniem: Ave!
Wszędzie miłosne twoje oddychanie
Liczyło mi czas, co upływał w ciszy;
W tych strofach jeszcze — kiedy rym ustanie —
Niechaj czytelnik na końcu usłyszy
Moje twych biednych stóp pocałowanie,
Bo leż nie słyszał.....«

Obok tych rzewnych strof wdzięcznego syna godne są
stać pozdrowienia druha, ofiarowania na ołtarz przyjaźni nie-
sione z szczerem przywiązaniem brata.

Serdeczne, ciche wspomnienia z dzieciństwa w lirycznym
pamiętniku duszy przezeń uwiecznione i dwa przepiękne poe-
maty prozą, którymi autor *Ojca zadżumionych* poprzedził pełne
fantazji tragedye na praojczystych motywach oparte, *Little*
Wenedę oraz *Balladyne*, — świadczą o jego oddaniu się bra-
tniem, odzwierciedlają piękno jego duszy a dla poezyi mają to
znaczenie, że pulsujące w nich uczucia twórcy i że obrazy na
ich tło rzucone w najkunsztowniejszą są ujęte formę.

Ból dojmujący, że się wśród tysięcy tego jednego ma, który

rozumie i niewymowna wdzięczność za to drogie, jedyne w świecie odczucie artysty a obok tego ten obraz harfiarza i pomysł skutych przyjaźnią Wenedów i melodyjność mowy, najpiękniejszej, jaką pisano u nas kiedykolwiek: — oto, co czyni z tych nie-twórczych rzeczy, z owych wynurzeń czysto osobistych, jeden z najrzadszych klejnotów poezyi.

I nawet nagle ostudzenie uczuć, nawet to rozluźnienie wzajemnych stosunków, jakie między oboma wielkimi duchami nastąpiło wkrótce, nawet ono ma wielkie prawo do wdzięczności, jest bowiem źródłem dwóch niezapomnianych w dziedzinie naszej liryki arcydzieł, *Psalmu miłości* i, co nas głównie w tem miejscu obchodzi, nieporównanej odpowiedzi nań.

I wzniosłość górna i siła niezłomna i twarda wiara i wdzięk upojenia i sarkazm ostry i modlitwa łzawa, — wszystko tu tętni i zlewa się z sobą, tworząc z tych sprzecznych i rozbieżnych tonów najdoskonalszą i pełną harmonię.

Ze względu na swą kunsztowność wykwintną, na swą — jak mówił Krasiński — »przedziwność« — wiersz ten należy do najznakomitszych, jakie się kiedy w Polsce pojawiły.

W rzędzie ich stają i te arcydzieła, które natchnęła miłość do niewiasty.

Niepokalana białość, bezcielesność i bezprzykładna czystość ukochania cechuje wszystkie utwory tej grupy.

.....»I oto mówię, że piękność kobiety
Nie jest, jak mówi ksiądz, czartów uluda,
Lecz może — w duchu będąc, robić cuda!
Lub sama przez się robić, lub się w drugą
Duszę przelawszy, być w niej siłą, mocą,
Zaczną bronią w rękę i koleczuga
Sereu, i słońcem, które świeci nocą,
I panią razem i razem być sługą,
I nawet w świecie aniołów — pomocą;
Wdzięczność to cudna ducha nie obarczyć,
A świat dać, za świat stanąć i wystarczyć!...«

Od młodocianych dni żywiąc uczucie, pełne czci rzewnej a takie błękitne, że ni na chwilę zmysłów nie wzburzyło, wiernym pozostał poeta do końca swej ukochanej wybrance z przed lat.

I jak w nim ongi

.....»Dusza dziecięcia jako karta biała,
Czerniła się na wieki miłością daremną...«,

tak przez życie niósł całe ten smutek i miłość niepodzielną,
zawodną i biedną a ciągle duszy widną i przytomną i szept
bolesny z niej dobywającą:

.....— »Bo oto byłem przy niej jak ptak swojski, co się
boi, i nie wziąłem nawet pocałowania od jej ust koralowych,
choć byłem blisko; jak gołąb, mówię, siedzący na ramieniu
dziewczyny«... — skarży się cicho Anbelli.

Stałość — to piękny rys miłości jego.

.....»Kochanko pierwszych dni! — znów jestem twoim.

Patrzaj! powracam bez serca i sławy,

Jak obłąkany ptak i u nóg leżę.

O! nie lękaj się ty, że łabędź krwawy

I ma na piersi rubinowe pierze.

— Jam czysty!...

Idź nad strumienie, gdzie wianki koralów

Na twoje włosy kładła jarzębina, —

Tam siądź i słuchaj tego wichru żalów,

Które daleka odnosi kraina;

I w pieśń się patrzaj tę — co jest z opalów,

A więcej kocha ludzi, niż przeklina,

I pomyśl, czy ja duszę mam powszedną?

Ja — co przebiegłszy świat — kochałem jedną...

.....»Twe oczy patrzą na mnie — takie smutne —

Bądź zdrowa! drugi raz cud się powtórzy —

Martwy, odemknę ci w grobie ramiona,

Kiedy ty przyjdiesz do zbielelej róży

Podobna, zasnąć... Dosyć! Pieśń skończona!

Oko się moje senne łzami mruży,

Róże uwiedły — czara wychylona,

I pieśń gdzieś leci odemnie echowa...

— Już pożegnałem cie, — jeszcze bądź zdrowa!...«

Kochanie twórcy *Nowej Dejaniry*, to ucieszenie żądz i upojenie duszy natchnionej, dziewiczej i czystej, — ukaja ono, uduchawia, krzepi, chrzyżmem świętości namaszcza anielskiej, w ekstazę cichą graży i pieśń rodzi, taką subtelną, zwiewną, nieujętą, że powietrznością owiana dziewczyna zda się być raczej cieniem, niż ziemianką.

Zdawałoby się, że najmniejszym słowom nie oddać tego nastroju, tych drżeń, że każdy wyraz nadto jest brutalny, na-
zbyt surowy i niegodnie szorstki, by bez sprofanowania świę-
tego uczucia i wniebowzięcia szczęsnego poety, mógł być ujęty
w określone kształty.

Dla mistrza jednak wiersza i języka niema nic niepododo-
bnego. I oto tworzy przedziwny poemat, tak delikatny i taki
dyskretny w stylizowaniu wzruszeń nim objętych, że samo je-
dno *W Szwajcaryi* wystarczy, aby w Słowackim uznać geniu-
sza par excellence lirycznego.

W obliczu wzniosłej przyrody alpejskiej pada zaledwo do-
słyszalne: *kocham!*

.....»A ja, ach, nie wiem, co się ze mną stało!
Czy mnie anieli do nieba zabiorą,
Czy grzmiące fale jeziora pochłona,
Czy uśmiechami rozrywa się łono,
Czy serce jak lód rozegrzany taje,
Czy dusza skrzydeł anielskich dostaje....
...Wszystkie uczucia gwałtownemi loty
Na serce spadły, jak gołębi chmura,
Pić lzy i białe w niem obmywać pióra,
Aby się czyste rozlecieć po niebie....«

To już nie miłość ziemską lecz stan zachwycenia i podnie-
sienie serca na wyżyny, gdzie duch jedynie z Bogiem swym
obcuje.

W całej przebujującej poezji miłosnej, jaką się szczyci poe-
zya ludów, niema uczucia bielszego nad to, ni mniej dotykał-
nego, delikatniejszego jego wyrażenia.

Tak święcie kochał jeno autor wyznać:

.....»Sam znalazłem jedną — lecz nie wspomnę o niej,
Bo się nadzwyczaj mój rym rozserdeczni.
Od serca mi jej wiało tyle woni
I tyle światła, że mi dziś słoneczniej —
Chociaż mi zegar teraz północ dzwoni,
Niż gdybym w Boga się patrzył najwieczniej.
Niech was bluźnierstwa nie rozpędza trwoga;
Ona umarła już. Jest częścią Boga,
Duszą, światłością, wolą, jedną chwilą
Wieczności, wiedzą wszystkiego. — O, dosyć!
Niech resztę grobu cyprysy ochyla....«

W magnackiej wszakże puściźnie poety najznamienniejsze są te zwłaszcza karty, które poświęcił swym marzeniom cichym i nieuchwytnym widzeniom swej duszy.

W przepych barw stroi poeta te wiersze, pieści się nimi z miłością bez granic, rozrzuca szczerze po wszystkich swych dziełach; w nich jego świetność, odmienność od innych, w nich genialność wszystka i znaczenie.

Od lat najmłodszych uciekał w świat rojeń, zrażony zimną powszedniością życia,

.....»Bo w czarnych oczach dziecka płomień gorączkowy,
Przedwcześnie zapalony, trawił młode życie.....«

Cudne, upojen pełne sny na jawie, to jego jasny, ukochany świat, gdzie się rozwiewa ból, usypia smutek, gdzie się ukaja tęsknota i żal a te sny lotne, mimo swą powietrznąść, w takich plastycznych jawią mu się kształtach, że ludzą zmysły prawdą swą i życiem, dotykalnymi stają się w swych liniach, choć z bezprzykładnie bujnej wyobraźni zrodziły się w dniach natężenia.

.....»O! tęczowa
Kopuło myśli, tyś moim kościołem!
Wymalowana, jasna, księżycowa,
Nad srebrnym duszy wisząca aniołem!.....«

Kto raz obcował z pieśniarzem Wenedów, musiał w »kościele« tym stanąć z podziwem, bo o odmalowanie żywsze zwiewnych wizyi darmo-by kusił się niejeden mistrz, niejeden nawet z najgłośniejszych twórców.

Miał też rzec prawo:

.....»Zamykam oczy i widzę i piszę,
Co widzę.....«

bo jeden z bardzo nielicznych w poezyi

.....»Marzenia stroił czarnoksięską szatą,
A potem silną wolą rzucał je przed siebie,
I stawały, — i widział przed sobą obrazy.....«

Jakże

»Sześciśliwy, kto się w ciemnych marzeń zamknął ciszę,
Kto ma sny i o chwilach prześnionych pamięta.....«,

one mu są osłoda w gorzkich dniach zawodu, nieszczęścia, bólu, cierpień i zwątpienia.

Szczęśliwy, który wówczas

....»wszystkie czucia skarby
Ognistej wyobraźni rzucił na pożarcie, —
Wyobraźnia złotemi rozkwitała farby
I kładła się, jak tęcza, na ksiąg białej karcie....«

A życiowe przejścia naszego poety, to pasmo żalu i smutku.

— ....»O Melancholio! Nimfo, skąd ty rodem?....«

pytał boleśnie w godzinach zgnębienia.

....»Trochę w tem wina jest mojej młodości,
Trochę tych grobów. co się w Polsce mnożą,
Trochę tej ciągłej w życiu samotności....«

Oto podłoże jego krwawych smutków.

Spadły z obłoków, wyrzucony z gniazda, nierozumiany i odosobniony, doświadcza takich uczuć, jak to ptaszę, co żyć pragnęło i pragnęło górnio a oto nagle śmierć pragnienia dławi.

.....»Skrzypnęła czegoś jedna stara belka
I poruszyła gniazdo jaskółczychy;
Z gniazda wypadła ptaszyna niewielka
Bez pierza, mały, zimny trupek, — lichej:
Więc potem tego dziecka rodzicielka
I ojciec w domek przylecieli cichy,
Prosto do gniazda, do swojego kąta
I nie znaleźli swojego dzieciątka,
Wyszli oboje — Boże, z jaką wrzawą?!
Wie matka, której ludzie dziecko skradli....
Wreszcie ujrzeli go pod moją ławą —
Oboje z nieba jak martwi upadli,
Ojciec na lewo a matka na prawo;
Usiedli przy niem a skrzydła tak kładli
I tak włóczyli biedaczki za sobą,
Jak płaczki ciężką okryte żałobą.
Lecz śmierć ptaszęcia taka była świeża,
Tak niespodziana, taką zda się zdradą
Niebios, że ojciec matce niedowierza —
Oboje w dzióbek żer mu jeszcze kładą,
Dzióbkami ciała próbują i pierza.

A ono z główką wyciągniętą, błądą,
Z początkiem tylko dziecięcych skrzydełek
Leży, jak srebrny na herbie orzelek.
Więc — o! niewiarno cudna, rodzicielska,
O! długie, piękne tych sere niepokoje,
O, cudna myśli w ptaszkach, już anielska! —
Za skrzydła wzięli dzieciątko oboje,
I wyżej niż ta brzoza, nimfa sielska,
Rozrzuca swoje girlandowe zwoje,
Podnieśli... myśląc, że w niem lot roznieci
Życie, że z dzióbków puszczone... polecą!
Tak połączone przez biały dyjament
Stało nade mną w niebie biedne stadło, —
Potem je może zdjął rozpaczny zamęt,
Bo upuścili dziecko... a to spadło;
A oni siedli nad niem znów i lament
Taki podnieśli, że mi lice bladło,
Serce bolało tak, jak dzisiaj boli,
Bo coś tam dla mnie jest w tej paraboli....»

Tak czuje boleść biednej matki ptaszej ten, który widział
już nie taką rozpacz, nie takie matek obłąkanie z żalu.

Poeta smutku.

Najrzewniej jednak, wręcz rozdzierająco przemawia ton
ów z wiersza prostej wiary, pośród bezkresu morza wyłkanego,
z rozrzewniającej zwłaszcza do lez strofy:

...»Żem prawie nie znalazł rodzinnego domu,
Żem był jak pielgrzym, co się w drodze trudzi
Przy blaskach gromu,
Że nie wiem, gdzie się w mogiłę położę,
Smutno mi Boże!...»

— »Żem prawie nie znalazł...« Ból bezdomności prościej
a wymowniej już do serc ludzkich przemówić nie może.

Nic też dziwnego, że od ziemskich trosk odrywał oczy
przemocą i szukał uspokojenia w świecie wyobraźni.

Z pod pióra wówczas płynęły obrazy, których on jeden
śmiał się tknąć bezkarnie: — niepokalana postać Bożej Matki,
z lzy Chrystusowej urodzona Elae, Lilla, Goplana, szczęście złu-
dnych uczuć wpobok samotnej kaplicy tellowskiej, — z drugiej
zaś strony, sam do cna zboleły, umiał się w cudzą boleść
wczuć, jak brat, boleć w prześlicznych ustępach lirycznych

nad umęczeniem Polski na Sybirze, nad biednym ojcem, co potracił dzieci, nad beznadziejną dolą syna zdrajcy i konającym ludem wenedowym.

Smutek zaś jego potęgował chłód, jaki za wielkie i natchnione dzieła dawał w udziale autorowi świat, ten obojętny, zimny i wzgardliwy, o którym myśląc, poeta zapadał w ten bezdenniejszy smutek a na usta rwało się:

...»Gdzie są słuchacze?

...»Nieraz kiedy mi zakracze
Orzeł, lecący na słońce czerwone,
Zda mi się, że to jakaś dusza bratnia,
Znów odlatuje ode mnie — ostatnia....«

Wytworna i pod względem formalnego piękna jednej na sobie zmaży nie nosząca, poezja twórcy *Mazepy* kocha się przede wszystkim w tem, co niepowszednie, uderzające siłą i ogromem.

Ileż taktu artystycznego zachować musi poeta, by tam, gdzie przy nieudolności twórczej może powstać tylko rzecz straszna, utrzymać właściwą miarę i piękna niczem nie skazić, lecz owszem wzmódz je i wzniecić. Poemat osiąga wówczas szczególną cechę piękności, staje się »wzniosłym« czy »szczytnym«.

Taką jest twórczość śpiewaka Wenedów.

Wzniosłem jest znane *credo* Słowackiego, ów Bóg, przed którym poeta się korzy, wzniosłą jest krwawa, przeraźliwa powieść z ust męczennicy-Makryny płynąca, wzniosłym sierocy Arab, gdy miast kłąć, kaja się Panu i pokłony bije, szczytne jest każde słowo orlej Rozy, każde uczucie wielkie Króla-Ducha, każdy gest, wyraz i moc Księdza Marka.

Na wielu kartach dzieł wielkiego twórcy uderza ton ten, ten pęd najgórniejszy, na jaki zdobyć się duch twórczy może, — sam sobie z tego jasną zdaje sprawę i woła, pewny swej potęgi wieszcezej:

...»Jak duch trumny,
Smutkiem dumny,

Nad szmer domów
Trzymam skronie
Tam — w koronie
Chmur i gromów.
...Tu wam, ludzie,
Na ziem grudzie
Mogil grędy;
Gdzie chmur droga,
Z wichrem Boga
Mnie tamtędy!...«

Nie koi przeto serca czytelnika miękkością tylko i harmonią tonów, ale ogromem swych obrazów wzniosłych, niepowszedniością i potęgą uczuć tak go przybija, tak w nim krew wręcz ścina, że pod obuchem twardych słów poety, człowiek się nędznym uczuwa i trwożnym. Nie przerażliwość to wszakże, śmierć piękna. Bo kiedy przeszedł pierwszy dreszcz przerażeń, kiedy się w obraz twórcy wpatrzeć śmieiej, znika i lęk ten wszystek i niepokój a duszę zachwyty owłada najczystszy, tyle pod ostrą grą wyrazów piękna.

Niepodzielna to poety własność, — trwożyć sobą a przykuwać razem, ubezwładniać a za chwilę kazać wielbić artyzm przerażliwych scen; — krok już dalej a potężny obraz wstręt by budził, — przeciągnięcie struny najdrobniejsze nawet i nieznaczne, — a sierocy »ojciec zadżumionych«, jużby tylko nie-smak budził przykry przez nużącą jednostajność skarg. Artystyczny zmysł poety grozy umie stanąć nad samą granicą, kędy pięknemu kres naznacza sztuka i o włos jej nigdy nie przekroczyć.

W osobistych spowiedziach lirycznych, w uczuciowych fantazyach twórczych ten sam wzniosły, niezmacony ton. Czuć go w wierszu do autora *Psalmów*, z wulkanicznych tchnie inwektyw *Grobu*, szczyt tryumfu święci w *Królu-Duchu*.

W wyższy lot się wzbić poezji trudno.

A ten sam duch, ten sam geniusz wzlotów, umie z lutni swej dobywać dźwięki, ponad które niema lżejszych wdziękiem. Twórca szczytnej postaci Jehowy, malarz krwawych obrazów z dni barskich, potrafi tyle miękkości zlać w słowa, tak delikatną stworzyć z nich melodyę, że wszechstronność ta zdumiewa bardziej, niż posagowość jego wzniosłych scen.

Wdzięk ten niewieści rozsiany jest wszędzie. Tchnie z zadumy polnej w Ukrainie, z cudnych marzeń gołębiczy-Lilli,

z eterycznej nimfy nadgoplańskiej, z wichrowego polotu Swentyny, z miłosnego listu starościanki, nadewszystko zaś z szwajcarskich wspomnień, z najpiękniejszej pieśni o kochaniu.

...»Odtąd w uśmiechach była dla mnie rzadsza,
Smutniejsza, cichsza i bielsza i bladsza.
W głębszych się coraz zanurzała cieniach,
A obrywała róże na strumieniach,
Albo przy kaskad naciągniętej lutni
Stawała słuchać tak, jak ludzie smutni,
Z twarzą spuszczoną; lub sama w ustroni
Rece na białą zakładała szyję,
Jak ta, co boi się albo się broni.
Lub jako gołąb, co w strumieniu pije,
Do nieba jasnym wzlatywała okiem.
Już wolnym, sennym błąkała się krokiem,
I jaskółeczek utraciła zwinność
I zadumała ją całą niewinność....«

Ten ton ekstazy upojnej i słodkiej przechodzi nieraz w równie miękkie brzmienie, któremu rzewność serdeczna na imię.

Drga ona w smutnem do dna *Rozłączeniu*, we wzruszającym do łez heroizmie dręczonych mniszek, owieczek Makryny, Ika w cichej śmierci »siostry« Anhellego, wzrusza do głębi w tragedyi z El Arish.

— »Cierpieć?« — wypada z bladych ust męczennic, z rzewnością, której z trudem znaleźć równą.

...»Cierpieć? My cierpieć byliśmy łakome,
Z głodu umierać? — A cóż gdy pod plotem
Niewinny żebrak na mrozie przypieka?
Czasami żołnierz zgłodzony, kaleka,
A psi go tylko sami głodni strzegą..
— Umierać? Cóż my jak żebrak lepszego?...

Kto czytał słowa te proste a mężne, musiał z serdecznym smutkiem wraz z poetą w stronę najstarszej z tych kapłanek szeptać bolesne, drżące od łez: — »O Matrono!«

A wzruszająca scena na pustyni, gdy nad rozbitkiem lituje się — zwierzę!

...»I raz — ach, boska nade mną opieka!
Patrzę, ktoś w namiot mój cicho zagląda

I ach! — nie była to już twarz człowieka,
Lecz głowa mego starego wielbłąda,
Spojrzał — i spojrzał z twarzą tak litośną,
Że rozplakałem się jak dziecko głośno...»

A nie tu jeszcze koniec skali uczuć, jakie pod sercem poety się rodzą.

Jak każdy bardzo wrażliwy artysta, ma i Słowacki na swej lutni struny niefrasobliwym humorem dzwoniące, rozkołysane w ostry takt ironii.

Na tle rapsody barskiej, tuż z nią w parze, idzie pieśń druga, porachunek z światem, weselość gromka, sarkazm bezlitosny, gryzący wroga do krwi i miażdżący.

Najczęściej krytyk, zoil nienawistny, bywa tu przez pęk strasznych różg pędzony. Ironia twórcy *Nowej Dejaniry*, to albo lekki półuśmiesz bliźniego, pełen serdecznej sympatii dla tych, co się z rodziny Fantazych wywodzą, albo też taki jadowity śmiech, takie bezwzględne darcie pasów z wroga, że śmiertelniejszych i bardziej godzących pocisków nie znaleźć w dłoni żadnego pisarza.

Powszechnie znane to strofy w *Beniowskim*.

Ów zaś wykwintny humor wirtuoza, na słów i rymów oparty igraszce, olśniewa swoją lotnością przedziwną, werwą, zdumiewającą u poety smutku, opanowaniem formy bezprzykładnem. O władztwie nad nią niech zaświadczy bodaj na chybi-trafi wyrwany wyjątek:

...»Z płaczem mówiła: jak w dębową szafę
Wlazła przed wrogów okrutnych pogonią,
Jakie tam miało być z niej auto-da-fe,
Jak nie pamiętał nikt i nie dbał o nią.
(O horror! trzeci rym jest na żyrafę!
Muzy żalosne lzy nade mną ronią,
Bo muzy wiedzą, jakie do łez prawo
Ma wieszcz piszący poemat oktawą)...»

Najrozlewniejszy liryzm płynie wreszcie z wszystkich piękniejszych scen w utworach wieszca oraz z kreacyi, na ich tło rzuconych.

Bogaństwem uczuć, wzruszeń i nastrojów przenosi wszystkie utwory *Anhelli*.

Każdy tu obraz wre żarem miłości, piekłem rozpacz, melancholią duszy, jako liść od pnia swego oderwanej, bez dna tęskniącej i na ołtarz Sprawy kładnącej wszystek swój ból jednostkowy. Spełnić do kropli ten kielich goryczy, jaki straszliwe do ust niesie życie, zajrzeć w twarz każdej męce i cierpieniu, wszystkie w pierś własną wziąć i zamknąć w sobie, zrobić ofiarę cichą z serca swego po to, by duszą tak wyblękitnioną wyjednać swojej świętej Męczennicy łaskę wskrzeszenia i prawo żywota: — oto, czem żyje przesmutny *Anhelli*.

A wobec tego długi szereg scen uderzać musi w takiej krwawej pieśni niewysłowioną rzewnością nastrojów.

I jest, przemawia z każdego »rozdziału«, czy gdy widzimy w tej Gehennie mąk starca, mrącego od uderzeń synów, czy gdy na Eloë przez lzy wzrok nasz padnie, czy gdy stajemy olśnieni i drżący przed wywołaną z ciała bohatera, jego anielską, liliową duszą:

...»I stało się, że na dziecka wołanie wyszedł z Anhellego duch, mający postać piękną i barwy rozmaite i skrzydła białe na ramionach. A ujrzawszy się wolnym, poszedł ów anioł na wodę i po słupie światłości księżycowej odchodził na południe.

Gdy więc już był daleko i na środku stawu, rozkazał Szaman owej dziecinie zawołać duszę, aby wróciła. I obejrzał się duch jasny na wołanie dziecka i powracał leniwo po złotej fali, wlokąc po niej końce skrzydeł obwisłych ze smutku.

A gdy mu rozkazał Szaman wstąpić w ciało człowieka, jęknął jak harfa rozbita i wzdrygnął się, lecz posłuchał.

.....
— Cóż, zapytał *Anhelli*, uczyniła dusza moja będąc wolną?
.....Oto poszła po tym gościńcu złotym, co jest na wodzie od księżyca i uciekała w tamtą stronę jak człowiek, co się spieszy.

A na te słowa spuścił głowę *Anhelli* i zamyśliwszy się, zaczął płakać mówiąc: oto chciała powrócić do ojczyzny...»

A równie silnie działa na nas obraz, na elemencie lirycznym oparty, — przedśmiertna chwila cichej pokutnicy, w godzinie zgonu tak wyanielonej i wybielonej nad śnieg tej krainy, w której jej winę okupywać przyszło, że tylko pędzel takiego

artysty, jakim był wielki twórca *Kordyana*, mógł się bezkar- nie dotknąć tej rzewności i tak ją lekko w żywe zakląć słowo.

Gasnąca cicho pod złocisty blask zachodzącego słońca Elle- nai, smutna, jak gwiazda na jej włosach, Eloë, niepokalany, życiem zaświatowem raczej, niż ziemskim żyjący Anelli: — to in- karnacye tkliwych uczuć twórcy, kreacye z jasnych utkane promieni wzruszeń i westchnień poety-wygnańca.

Nie opisowo i nie dramatycznie traktuje je w dziele Sło- wacki, — on je przelśniewa blaskiem swych zamyśleń, zlewa w nie wszystek czar swego marzenia i szczeropolskie uczucia serdeczne, — i urastają pod natchnionem piórem najliryczniej- sze twory wyobraźni, jakie poezya świata kiedy miała, podbi- jające nie czynem i słowem, ale bezmiarem uczuć, którym tchną.

A takich czysto lirycznych obrazów, scen i postaci mnó- stwo w dziełach mistrza. Oto n. p. Kordyan, młodzieniec o prze- czulonych i rozgranych nerwach, które się kiedyś strasznie na nim pomszczą, bo wykołysał w sobie i wypieścił twardą, ze- mściwą pieśń odpłaty krwawej a nie ma siły, by ją wcielić w życie i przekuć w wielki, heroiczny czyn; — oto przeczysta ofiarnica ludu, na bezlitosną podanego śmierć, serdeczna w ka- żdem słowie dobrej córy, z świętem zaparciem się własnego *ja* broniąca ojca i harfy — idei; — oto występny w swem uczu- ciu pasierb a jakże jednak czysty w niem i biały i nieskalana a oplwana straszmem i druzgocącym podejrzeniem żona, — oboje wykwit najmniejszego wdzięku, podbijający liryzmem swych dusz; — oto prześliczny, uczuciowy paż, brońca cze- ci chej, niewinnej niewiasty, którego słowo śpiewa w takt serde- cznej dumy stepowej, młodości i męstwa; — oto syn zdrajcy, prawy, a jak zbrodzień na pastwę męczarni wydany życiowych, — a tuż za nimi dwoje najpiękniejszych kochanków, istot pełnych wzniosłych pragnień, porywających swą młodością górną, mimo śmiesznośtek obojga i pozy, tęskniących jeno do Piękna, »fan- tazyą« w kraj »ideału« rwących się z ufnością; — oto nako- niec cudna trójca zwiewnych i bezcielesnych, boginek powie- trznych, najdyskretniejszy artyzm Słowackiego, odbicie jego brylantowej, bujnej, przedziwnie lekkiej wyobraźni twórczej.

Wszystkie te dusze to rozmaite tony na strunach lutni wielkiego pieśniarza, — żarem też uczuć olśniewają głównie

i w sytuacjach znachodzą się takich, które nie tyle swą dramatycznością, ile liryzmem wrażają się w pamięć.

Obok tragicznych scen w najwyższym stylu, *Kordyan* takich uczuciowych miejsc ma cały poczet a wszystkie należą do najwspanialszych ustępów tragedyi, żeby tu jeno potężną uczuciem scenę z widmami u cara przypomnieć. *Lilla Weneda* przez te sytuacje staje się taką drogą polskim sercom, w których się miłość odzwierciedla twórcy do ginącego narodu szlachetnych i przez te, w których obie bohaterki uczuciem płoną jak znicz gorejącem, jedna dla swego królewskiego ojca, druga dla sprawy narodu przeświętej. W *Horsztyńskim* tyle klejnotów liryzmu, że nie zapomnieć scen Amelii z bratem, ociemniałego starca z młodą żoną ani serdecznych wewnętrznych walk Szczęsnego, a zaś *Mazepie* odjąć pojedynek, rzewną opowieść pazia albo moment, w którym się Zbigniew żegna z ukochaną — a ostałaby jeno krwawość zdarzeń, przerażających grozą okrucieństwa i wręcz nieznośnym czyniłaby dramat, wyzuty z tamtych, świetlanych piękności. Bez rozkosznego i czarodziejskiego *snu nocy letniej* wreszcie w *Balladynie* i bez serdecznej młodszej córki Wdowy, jakżeby zimnym i obcym był utwór baśni Popielową dramatyzujący! A już wręcz słabym, poronionym płodem byłby *Fantazy* bez dwojga artystów, z których na całość sztuki, nie dość zwartą, idzie wdzięk wszystek i piękno utworu.

Tak na szczytnego tragika polskiego wpływał mistrzowski, nieśmiertelny liryk, łagodził jego ponure pomysły, w niewysłowiony osnuwając wdzięk najprzeraźliwsze nawet poematy. W tem właśnie wielkość twórcy *Anhellego*, że tragik nigdy aż do *Księdza Marka* i *Snu srebrnego Salomei* włącznie, nie brał bezwzględnie góry nad pieśniarzem, że z geniuszem tragicznym pospołu siedł w wieszczu polskim geniusz liryczny.

Liryzm poety Wenedów objawić się musiał i w formie. Artysta tak nadwrażliwy, natura tak mimozowa, poeta marzeń i wizyi, musiał szczególnym kultem i miłością otoczyć ten subtelny, najtrudniejszy do ovladnięcia czynnik prawdziwej poezyi. To też przed wystąpieniem wirtuoza formy, poezya polska,

plastyczna i jędrna, takiej wspaniałej oprawy nie miała, w jaką ją stroić począł on dopiero.

Język niepokalany, lśniący wszystkimi kolorami tęczy, rzutki i zwrotny tak, że każdy atom najniklejszego z wzruszeń i nastrojów, pełny, właściwy a zawsze wykwintny znajdzie w nim wyraz i ucieleśnienie, bujność porównań rzadkich i wytwornych, forma wierszowa o przedziwnym wdzięku i zestrojona z treścią poematu przez największego estety polskiego, — o kryształowej zaiste czystości, stylizowana archaicznie w dziełach na bohaterskiej osnutych przeszłości a delikatna jak kwiat cieplarniany w cudnych wylewach poety lirycznych, kolorystyka natchnionego słowa, niezwykle świetna, soczysta i żywa, falistość melodyjnej rytmiki stroficznej w najprzeróżniejsze zaklinanej frazy: — oto olbrzymia zasługa poety, słusznie największym wirtuozem formy, najlepszym władcą słowa nazywanego.

Płynie ten miękki, melodyjny wiersz nakształt wód bystrych, rączych i falistych, to znów kołysze się lekko i rzewnie, to brzmi jak spiż rozdzwoniony, twardo, surowo i górnio. Majestat powagi i bólu, namietność gniewu, wzburzenia i szyderstw, rozlewna płynność uczucia tęsknicy, spartańska zwięzłość pobudki bojowej: — wszystko to mieści się obok a wszystko w odmiennej formie, na niebywale dotąd strojne tempo, najmuzyczniejszym rozdzwonione rytmem i w wyszukany, rzadki rym ujęte.

Czterowiersz, sonet, oktawa, wiersz ciągły, sestyna, proza biblijna, liryczna fantazya, wolna od wszelkich więzów i prawideł, — to formy, jakich używa poeta, — w tajniki każdej wdarł się, każdą zdobył, żaden mu rodzaj wiersza się nie oprze, chodzi mu zawsze o to przedewszystkiem, by wielkie słowo w godną oblec szatę,

....aby język giętki

Powiedział, wszystko, co pomyśli głowa;

A czasem był jak piorun jasny, prędki,

A czasem smutny jako pieśń stepowa,

A czasem jako skarga Nimfy miętki,

A czasem piękny jak aniołów mowa...

Aby przeleciał wszystko ducha skrzydłem,

Strofa być winna taktem, nie wędzidłem.

Z niej wszystko dobyć — zamglić ją tęsknotą,

Potem z niej lyskać błyskawicą cichą,
Potem w promieniach ją pokazać złotą,
Potem nadętą dawnych przodków pychę,
Potem ją utkać Arachny robotą,
Potem ulepić z błota, jak pod strychą
Gniazdo jaskółcze, przybite do drzewa,
Co w sobie słońcu wschodzącemu śpiewa...«

Wszystko to objął swą twórczością zbożną, jest w niej albowiem i »giętkość« języka, o jaką nikt się przed nim nie pokusił, jest »piorun« grzmiących strof, co przybijają samą lawiną druzgocących słów, jest zadumanie pod blask księżycowy i zamyślenie słoneczne a smutne, na ukraińskim stepie nieobeszłym, jest cicha skarga, jest tęsknota syna odartej z swego dostojęstwa ziemi, jest zamaszystość pra-polska i swojskość, pełna jaskółczej, zaprawdę, prostoty, — a zdawał sobie natchniony wieszcz sprawę z genialności swojej i z swych zasług, gdy mówił z wzniosłym poczuciem swej siły:

.....»do wiersza mam jak sędzę prawo,
Sam rym się do mnie miłośnię nagina,
Oktawa pieści, kocha mię sestyna.
Ktoś to powiedział, że gdyby się słowa
Mogły stać nagle indywiduami,
Gdyby ojczyzną był język i mowa:
Posągby mój stał, stworzony głoskami,
Z napisem: »patri patriae«. — Jest to nowa
Krytyka. — Stój! Ten posąg błyska skrami
Spogląda z góry na wszystkie języki,
Lśni jak mozaika, śpiewa jak słowiki.
Otocz go lasem cyprysów, modrzewi,
On się rozjęczy jak harfa Eola,
W róże się same jak Dryada wdrzewi,
Głosem wyleci za lasy na pola,
I rozlabędzie wszystko, roześpiewi...
Jak smukła, pełna słowików topola,
Co kiedy w nocy zacznie pieśń skrzydlatą,
Myślisz, że w niebo ulatujesz z chatą...«

Kto pragnie poznać wirtuozyę formy, doświadczyć świętych, nienazwanych wrażeń, poić się cudną harmonią wiersza i rozkoszować arcy-kunstem strof i metalicznym lub pieszczonym słowem, — niech się zagłębi w *Grób Agamemnona*, w *Hymn*

o zachodzie słońca, Mój testament, Wiersz do autora trzech psalmów lub szczytne rapsody wielkiej epopei wieszczą, w majestatyczną pieśń o Królu - Duchu albo w mistrzowską *Dumę o Rzewuskim*.

I jest naprawdę w tych zwrotkach artysty coś, gdyby miękki i lechący szelest połyskliwego, lśniącego atlasu, który tak dziwnie działał na poetę.

....»Czemu żadne mię guślarki
Tak nie wywiodą ze świata i czasu,
Jak szelest igły — szycia — i atlasu,
Gdy jestem cichy, sam a niedaleko
Ten ciągly szelest rączek koło lica
I serca, które jest pod róż opieką,
...Dlaczego wtenczas serce me nie szuka
Rymów... o Muzo, powiedz, ale puka?...«

Pośród najdroższych arcydzieł lirycznych, które krom wielkiej i natchnionej treści odznacza przepych przebogatej formy, na pierwszym miejscu obok wymienionych wyżej z tytułów, należy postawić uderzającą przedziwną prostotą we wysłowieniu opowieść Araba oraz *W Szwajcaryi*, najmelodyjniejszy może ze wszystkich poematów świata. Obok prostoty pierwszej, jakąż jednak precyzya w architektonice i mistrzostwie wiersza, nie mówiąc już o intuicji, wręcz zdumiewającej, z jaką poeta wczuł się w duszę »ojca«. Bo może nigdy większy wał trudności nie piętrzył się przed artystą, jak przy tworzeniu tego arcydzieła, w którym prostota jest wyrafinowaniem niemal, sprawiającem, że utwór w duszę, aż na dno się wżera. Te urywania zdań, co już nie mogą przejść przez krtanią rozpaczy zdławioną, te przejmujące dreszczem zgony dzieci, wzniosła modlitwa i odbrzmiewający ponurem echem w sercu czytelnika refren o nowych, długich dniach czterdziestu, wszystko w właściwym utrzymaniu tonie i ani razu nie naruszające granic piękności, wytyczonej sztuce, to może jeden z najlepszych dowodów, jakim artystą, jakim mistrzem słowa był nieśmiertelny piewca mąk sybirskich.

A pierwszy lepszy cytat z poematu najidealniej pojętej miłości przekona o tem po stokroć wymowniej:

....»W szwajcarskich górach jest jedna kaskada,
Gdzie Aar wody błękitnymi spada.
Pozwól tam spojrzeć zawróconej głowie.
Widzisz tę tęczę na burzy w parowie ?
Na mgłach srebrzystych cała się rozwiesza,
Nic jej nie zburzy i nic jej nie zmiesza;
A czasem tylko jakie białe jagnię,
Przez tęczę idzie na skraju doliny
Szczypać kwitnące róże i leszczyny,
Lub jaki gołąb, co wody zapragnie,
Jakby się blaskiem pochwalić umyślnie,
Przez tęczę szybko przeleci i błysnie.
— Tam ją ujrzałem!...«

Zarówno wielki pisał to poeta, jak plastyk świetny i muzyk natchniony.

Wiek niemal ubiegł, zanim smętny Wened ponad duszami
ziomków swych zacieżył. Za życia nie miał uznania od swoich.
Czuł to i cierpiał, a bolejąc gorzko, skarżył się w cudnym na
nas *Testamencie*:

....»Nie zostawiłem tutaj żadnego dziedzica,
Ani dla mojej lutni ani dla imienia:
Imię moje tak przeszło, jako błyskawica,
I będzie jak dźwięk pusty trwać przez pokolenia...«

Ale przeczuwał zwycięstwo za grobem, bo znał swój naród,
że kiedyś po latach uwielbi imię natchnionego wieszczą.
Imię, co »przeszło jako błyskawica« jasnem się światłem teraz
w Polsce błyszczy. Czuł, że tak będzie i szeptał z westchnie-
niem :

....»O, jak cudna
Ta błyskawica, co nas w jednym rzucie
Przenosi za grób, ale jak obłudna!
Trzebaż, ażeby przeszło ciało zepsucie
I kości ziemia rozebrała brudna,
Aż z duszy, z życia i z wypadków ciągu
Uderzy białe światło, jak z posagu?...«

Już Naruszewicz znał tę gorzką prawdę.

Aż nas porwała ta »siła fatalna«, co nas »w aniołów« przyrzeka przerobić i dziś poeta liczy legion cały i wielbicieli i »dziedziców« z ducha.

Krzywda poety, na którą się żalił:

...»Bo się kruszyło we mnie serce smętne,
Że ja nikogo nie mam ze szlachetnych;
I próżno słowa wyrzucam namiętne,
Pełne łez i krwi i błyskawic świetnych,
Na serca, które zawsze dla mnie wstrętne —
Ja, co mam także kraj, łąk pełen kwiatnych;
Ojczyznę, która krwią i mlekiem płynna,
A która także mnie kochać powinna...«

— nie da się żadnym powetować czynem ale już samo odczucie jej przez nas i ten mnożący się zastęp wyznawców, świadczą, jak bardzo naród chce naprawić jedną z swych wielkich i bolących win.

Poezja naszego wieku stoi pod znakiem twórcy *Kordyana*.

Drogą odwiecznej, ciągłej ewolucyi nastąpił nowy zwrot do romantyzmu. Gdy cios, upadek porywów styczniowych, rzucił nas ongi w ramiona trzeźwości, dziś nawracamy w stronę »świętych snów«.

I teraz właśnie zajaśniało w pełni dostojne imię Króla-Ducha pieśni.

Wpływ jego da się odczuć w każdym dziele, w każdym poecie wstępującym w szranki.

Asnyk, Wyspiański, Konopnicka, Miriam, Żeromski, Lange, Tetmajer, Kasprówicz, — wszyscy od niego wywodzą swój ród. Jak on bezmierny żywią kult dla formy, jak on na skrzydłach lotnej wyobraźni rwą się daleko poza rzeczywistość, jak on mistyczne pieszczą w sobie sny.

Liryzm też wszędzie i na całej linii, — w malarstwie, rzeźbie, w dramacie, powieści, — a jego ojcem i patronem właśnie Słowacki, wódz pokolenia.

Jemu dorównać, jego stać się godnym: — oto marzenia i sny wszystkich młodych.

Jak prędko wszędzie Polsce takie słońce, nowy wieszcz z rodu naszej Trójcy drogiej, oczekiwany spadkobierca twórcy najdoskonalszych tragedyi ojczystych i najwspanialszej liryki

rodzimej, »Eoliona«, pomazańca Piękna, — przewidzieć dziś nie podobna.

Niestety,

... »znikły w ogrodach łabędzie
I szafirowych wód nie krają łonem,
Bo poleciały wszystkie z Eolionem.
A Bóg nam wieszczów zostawiać nie raczy,
Odkąd zabrakło już białych słuchaczy...«

Józef Wiśniowski.

Kraków, dnia 6. czerwca 1909.

GRONO NAUCZYCIELI

przy końcu roku szkolnego.

---

1. **Leon Kulczyński**, dr. fil., c. k. radca rządu i dyrektor w VI r., kawaler orderu Fr. Józ., docent Uniw. Jagiell., członek Kom. Akademii Um. krak. do badań hist. literatury i oświaty w Polsce, członek komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli w gimnazyach i szkołach realnych i członek Rady szkolnej okręgowej miejskiej.
2. **Jan Bielawski**, dr. med., rzecz. naucz. gimnastyki; gimn. IIa+b, III, IVa+b, Va+b, VIa+b, VIIa+b, VIIIa+b, 26 g. w tyg.
3. **Wojciech Cholewa**, rzecz. naucz., na urlopie.
4. **Andrzej Gąsiorowski**, prof. w VII r., gosp. VIIa, zawiadowca gab. arch.; j. łac. VIIIa, j. grec. VIIIa+b; 15 g. w tyg.
5. **Juliusz Ippoldt**, prof. w VIII r., przydzielony do Akademii handlowej w Krakowie.
6. **Ks. Mateusz Jeż**, prof. w VIII r., przydzielony do c. k. gimnazjum V.
7. **Stanisław Kozłowski**, dr. fil., prof. w VIII r.; hist. i geogr. VIIa+b, VIa, Vb, IVb; 17 g. w tyg.
8. **Wojciech Krajewski**, dr. fil., prof., zawiadowca bibl. naucz., gosp. VIIb; j. łac. VIIb; j. grec. VIIa+b, prop. VIIb; nadto kierował nauką j. grec. w Va; 20 g. w tyg.
9. **Kazimierz Nitsch**, dr. fil., prof. w VIII r., doc. Uniw. Jag.; na urlopie.
10. **Franciszek Seidler**, prof. w VII r.; j. łac. VIIIb; 5 g. w tyg. (częściowo na urlopie).
11. **Jan Śnieżek**, prof. w VIII r., czł. Kom. fizyogr. Akad. Um. krak., zaw. gab. hist. nat. i zbioru sprawozdań szkolnych; hist. nat. VIa+b, Va+b, IIa, Ia+b; nadto kierował nauką hist. nat. w IIb; 16 g. w tyg.

12. **Ignacy Stein**, prof.; na urlopie jako kierownik pryw. gimn. i sem. naucz. męsk. w Białej.
13. **Adolf Stylo**, prof. w VIII r.; na urlopie.
14. **Antoni Waśniowski**, prof., zaw. gabinetu fiz.; gosp. VIIa; mat. VIIa+b, Va; fiz. VIIa+b; nadto kierował nauką fiz. w IVb; 17 g. w tyg.
15. **Józef Wiśniowski**, rzecz. naucz., przydzielony z c. k. szk. real. w Jarosławiu, zaw. bibl. uczniów (dział polski), gosp. IVb; j. grec. IVb; j. pol. VIIa+b, VIIb; nadto kierował nauką j. pol. w IVb; 16 g. w tyg.
16. **Adam Ziemiński**, rzecz. naucz., zaw. zbioru map; hist. i geogr. VIIa+b, VIb, IVa; nadto kierował nauką geografii w Ic; 17 g. w tyg.
17. **Władysław Żłobicki**, prof., gosp. VIIIb; mat. VIIa+b; fiz. VIIa+b; nadto kierował nauką fiz. w IVa; 17 godz. w tyg.
18. **Ks. Franciszek Barda**, dr. teol., z. n., exhortator dla klas od I—IV; rel. Va+b, IVa+b, III, IIa+b, Ic; 16 g. w tyg.
19. **Franciszek Fuchs**, dr. fil., z. n., gosp. Va; j. pol. Va+b; hist. i geogr. Va, III, Ia+b; 18 g. w tyg.
20. **Wincenty Janik**, z. n., gosp. IIb; j. łac. IIb; mat. VIa+b, Vb; 18 g. w tyg.
21. **Roman Jaworski**, z. n.; j. niem. IIa, Ib+c; 17 godz. w tyg.
22. **Stanisław Karwowski**, z. n.; gimn. Ia+b+c; 6 g. w tyg.
23. **Józef Majka**, z. n.; j. niem. Vb, IVa+b, IIb; 17 g. w tyg.
24. **Feliks Młynarski**, z. n., gosp. III; j. łac. III; j. pol. III, Ic; prop. VIIa+b, VIIa; 18 g. w tyg.
25. **Zdzisław Pohlman**, z. n., gosp. IIa; j. łac. IIa; j. pol. Ia; hist. i geogr. IIa+b; 19 g. w tyg.
26. **Ks. Stanisław Rospond**, dr. teol., z. n., exhortator dla klas od V—VIII; rel. VIIa+b, VIIa+b, VIa+b, Ia+b; 16 g. w tyg.
27. **Stanisław Skimina**, z. n., gosp. Vb; j. łac. Va+b; j. grec. Vb, IVa; 21 g. w tyg.
28. **Tadeusz Sokołowski**, z. n., gosp. Ia; j. łac. Ia; j. pol. VIIa, VIa+b; 17 g. w tyg.
29. **Andrzej Stasicki**, z. n., gosp. Ic; j. łac. Ic; j. pol. IIa; matem. IVa, Ic; hist. nat. Ic; 19 g. w tyg.
30. **Wilhelm Urbanicki**, z. n., zaw. bibl. uczniów (dział niem.); j. niem. VIIa+b, VIIb, Va, Ia; 22 g. w tyg.

31. **Adam Wandasiewicz**, z. n., gosp. Ib; j. łac. Ib; j. pol. IVa, IIb, Ib; 17 g. w tyg.
32. **Edward Wazl**, z. n., gosp. VIa; j. grec. VIa; j. niem. VIIa, VIa+b, III; 21 g. w tyg.
33. **Albin Wojtasiewicz**, z. n., gosp. IVa; j. łac. IVa+b; j. grec. III; 17 g. w tyg.
34. **Ludwik Wygrzywalski**, z. n.; mat. IVb, III, IIa+b, Ia+b; hist. nat. III; 20 g. w tyg.
35. **Józef Żak**, z. n., gosp. VIb; j. łac. VIIa, VIa+b; j. grec. VIb; 22 g. w tyg.
36. **Dr Ozyasz Thon**, rabin, rel. izraelicka w całym zakładzie; 10 g. w tyg.

Praktykanci:

37. **Kłęczar Franciszek**, geogr. Ic; 3 g. w tyg.
38. **Koneczny Gustaw**, fiz. IVb; 3 g. w tyg.
39. **Lisowski Antoni**, hist. nat. IIb; 2 g. w tyg.
40. **Młoszowski Teofil**, j. grec. Va; 5 g. w tyg.
41. **Oświęcimski Bronisław**, fiz. IVa; 3 g. w tyg.
42. **Wysocki Wincenty**, j. pol. IVb; 3 g. w tyg.

Przedmioty nadobowiązkowe.

1. **Bohdan Łepki**, naucz. nadet., j. ruski względnie obowiązkowy; 6 g. w tyg.
2. **Rongier Paweł**, naucz. nadetat., j. francuski; 6 g. w tyg.
3. **Kozłowski Stanisław**, j. w., historia kraju rodz. VIIa+b, VIa, IVb; 4 g. w tyg.
4. **Ziemski Adam**, j. w.; hist. kraju rodz. VIb, IVa; 2 g. w tyg.
5. **Fuchs Franciszek**, j. w.; hist. kraju rodz. III; 1 g. w tyg.
6. **Walewski Bolesław**, nauczyciel nadetat., śpiew; 4 g. w tyg.
7. **Urbanicki Wilhelm**, j. w., kaligrafia II, Ia+b; 2 g. w tyg.
8. **Korbel Stanisław**, naucz. nadetat., stenografia; 2 g. w tyg.
8. **Tondos Stanisław**, artysta-malarz, naucz. nadetat., rysunki; 6 g. w tyg.

ROZKŁAD NAUK ¹⁾.

KLASA I.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Katechizm katolicki wraz z odnośnemi objaśnieniami liturgicznymi.

Język łaciński. 8 godz. tyg. Na podstawie Ćwiczeń Steinera i Scheindlera: odmiana prawidłowa imion i czasowników; ważniejsze przyimki i spójniki; ćwiczenia w tłumaczeniu z polskiego na łaciński język i odwrotnie. Elementarne wiadomości stylistyczne. Ustne ćwiczenia po łacinie na podstawie materiału znanego i przerobionego. Na pamięć kilkadziesiąt przysłówi i przypowieści. Od listopada co tydzień zadanie szkolne ($1\frac{1}{2}$ godz.).

Język polski. 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczym; elementarna nauka odmiany imienia i słowa; nadto poznawanie części mowy i przygodna nauka składni i interpunkcyi. Wyrziste czytanie ustępów prozaicznych i poetycznych; rozbiór, streszczanie ustępów i opowiadanie; na pamięć polecane wiersze i piękniejsze ustępy prozaiczne. W I. półroczu dyktaty co tydzień; w II. półroczu na przemian dyktaty i wypracowania stylistyczne, zrazu szkolne, przy końcu roku także domowe.

Język niemiecki. 6 godz. tyg. Czytanie wszystkich ustępów z wypisów Petelenza-Germana na klasę I; rozmowa w niemieckim języku o rzeczach, w czytanim ustępie zawartych;

---

¹⁾ Od r. 1909/10 wprowadzone będą stopniowo zmiany w rozkładzie nauk, ogłoszone przez c. k. Minist. Wyzn. i Ośw. dla całego państwa w broszurze »Normallehrplan des Gymnasiums« Wien 1909 K. K. Schulbücher-Verlag. Cena 30 h.

retrowersya. Gramatyka według tejże książki. Na pamięć słowa, zwroty i celniejsze ustępy. 4 zadania szkolne miesięcznie.

Geografia. 3 godz. tyg. Poglądowe zaznajomienie z zasadniczymi pojęciami geograficznymi. Dienne ruchy słońca ze względu na położenie domu i szkoły w różnych porach roku. Główne pojęcia o kształtach lądu i wód. Podział ludności pod względem pochodzenia i religii. Najważniejsze systemy górskie i rzeki, oraz państwa i posiadłości we wszystkich częściach świata. Ćwiczenia w czytaniu i rysowaniu map.

Matematyka. 3 godz. tyg. (w 1-em półr. arytmetyka, w 2-iem p. aryt. i geometrya naprzemian). Z arytmetyki: System dziesiętny. Liczby rzymskie. Cztery główne działania na liczbach całkowitych niemianowanych i mianowanych, całych i dziesiętnych. Miary metryczne i wagi. Liczby wieloraki. Podzielność liczb. Najw. wspólna miara. Najmn. wsp. wielokrotność. Kurs elementarny rachunków na ułamkach zwyczajnych. Z geometryi: Pojęcia zasadnicze. Linia prosta, koło, kąty. Trójkąt (do przystawiania). Częste ćwiczenia domowe; zadań szkolnych w półroczu 3.

Historja naturalna. 2 godz. tyg. Przez pierwsze 6 miesięcy: Kręgowce. Od 1. marca: krajowe rośliny liliowate, amarylkowate i dwuliścienne prócz baldaszkowych, złożonych i kotkowych.

KLASA II.

Religia. 2 godz. tyg., jak w kl. I, ciąg dalszy.

Język łaciński. 8 godz. tyg. Nauka odmian nieprawidłowych z powtarzaniem materyału wziętego w kl. I. Uzupełnienie nauki o przyimkach i spójnikach. Ze składni: Acc. i Nom. c. inf., Gerundium i Gerundivum. Abl. abs. i Coniug. periphrastica. Ustne ćwiczenia jak w kl. I. Ćwiczenia piśmienne, 3 szkolne i 1 domowe na miesiąc.

Język polski. 3 godz. tyg. Nauka o odmianie imienia; składnia rzędu; nauka o przysłówkach i przyimkach. Czytanie wypisów — jak w kl. I. Deklamacya jak w kl. I. Dyktaty w miarę potrzeby. Wypracowania stylistyczne: 3 na miesiąc, na przemian domowe i szkolne.

Język niemiecki. 5 godz. tyg. Jak w kl. I. z wypisów Petelenza-Germana na kl. II. Reprodukcyja i rozmówki na podstawie ustępów podręcznika. Gramatyka według tej książki. Co tydzień zadanie, z tych na miesiąc jedno domowe.

Historja. 2 godz. tyg. Dzieje starożytne ze szczególniejszem uwzględnieniem elementu biograficznego i powieściowego.

Geografia. 2 godz. tyg. Szczegółowa geografia fizyczna i polityczna Azji i Afryki. Poziomy i pionowy układ Europy, szczegółowa geografia Europy południowej i W. Brytanii. Ćwiczenia w rysowaniu map.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Powtórzenie i uzupełnienie nauki o najw. wspólnym dzielniku i najmn. wsp. wielokrotności. Systematyczna nauka o ułamkach zwyczajnych. Zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie. Stosunki i proporcye. Reguła trzech prosta w zastosowaniu do proporcji i rachunku wnioskowania. Rachunek procentu pojedynczego. Z geometrii: Osie symetrii prostych i kątów. Przystawanie trójkątów; zastosowanie tegoż; najważniejsze własności koła, czworoboku i wieloboku. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historja naturalna. 2 godziny tyg. Przez pierwsze 6 miesięcy: Owady, wiję, pajęczaki, skorupiaki, robaki, mięczaki, szkarłupnie, jamochłony i pierwoszczaki. Od 1 marca: Rośliny baldaszkowe, złożone, kotkowe, palmy, trawy, storczyki, nagozależkowe, rodniowce i plechowce; obce rośliny użytkowe.

KLASA III.

Religia. 2 godz. tyg. Półrocze I. Liturgika, półr. II. Objawienie Starego Zakonu.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki (3 godz. tyg.): Powtórzenie materiału z klasy II; składnia zgody i rzędu, przyimki z odpowiednimi przykładami. Czytanie i tłumaczenie (3 godz. tyg.) z Korneliusza Neposa żywotów wybranych. Co 14 dni zadanie szkolne, domowe co 3 tyg.

Język grecki. 5 godz. tyg. Odmiana prawidłowa imion i czasowników aż do słów na μ z odpowiednimi ćwiczeniami ustnymi i piśmiennymi. Od połowy I. półr. i w II. półr. co 14 dni zadanie domowe i szkolne na przemian.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy — jak w kl. I. i II. Krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych pisarzy, z których dzieł właśnie poznano wyjątki. Deklamacya — jak w klasie I. Nauka o odmianie czasownika; składnia w obrębie czasownika. Wypracowania stylistyczne: 2 na miesiąc, domowe i szkolne na przemian.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Swobodniejsza reprodukcya ustępów z wypisów Petelenza-Germana na kl. III. Uwzględnianie synonimów. Uczenie się na pamięć. Z gramatyki nauka o formach i składni rzędu. Co 14 dni zadanie domowe i szkolne naprzemian.

Historya i geografia. 3 godz. tyg. (1 godz. hist., 1 godz. geogr. na przemian). Z historyi: Dzieje średniowieczne sposobem biograficznym z szczególniejszem uwzględnieniem historyi austriackiej. Z geografii: Powtórzenie i uzupełnienie geografii matematycznej. Szczegółowa geografia fizyczna i polityczna Europy środkowej, północnej i wschodniej (z wyjątkiem monarchii austr.-węg.), Ameryki i Australii. Ćwiczenia w rysowaniu map. Z dziejów kraju rodzinnego (1 godz. tyg.): Rys geografii Polski. Dzieje Polski od najdawniejszych czasów do śmierci Kazimierza Jagiellończyka.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Cztery główne działania na liczbach ogólnych, całkowitych i ułamkowych. W związku z nauką geometrii: Podnoszenie do potęgi drugiej i wyciąganie 2-go pierwiastka. Liczby niezupełne. Z geometrii: Porównanie, przemiana i podział figur. Pomiar powierzchni. Twierdzenie Pitagorasa. Najważniejsze rzeczy z podobieństwa utworów geometrycznych. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze. 2 godz. tyg. I. półr.: Fizyka: Pojęcia wstępne, ciepło i chemia. II. półr.: Mineralogia.

KLASA IV.

Religia. 2 godz. tyg. Historya Objawienia Nowego Zakonu.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki: Nauka o trybach i czasach, zdaniach; imperativus, infinitivus, nom. i accus.

c. infinit., oratio obliqua, participia, supinum, gerundium, spółniki — w połączeniu z odpowiednimi ćwiczeniami ustnymi i piśmiennymi. Prozodya i metryka z czytaniem Owidyusza. Czytanie i tłómaczenie; $a+b$) Caes. Comm. De Bello Gall.; I, II, III, IV; Ovid. Metam., Cztery pory roku, Filemon i Baucis. Zadania jak w kl. III.

Język grecki. 4 godz. tyg. Słowa na μ ., niewzorowe. Składnia. Tłómaczenie z greckiego na polski język i odwrotnie. Zadania: 1 domowe i 1 szkolne na miesiąc podług ćwiczeń Winkowskiego i Taborskiego.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według wypisów — jak w kl. III. Deklamacya — jak w kl. I. Nauka o zdaniach złożonych i okresach; etymologia i głosownia w zarysie, z uwzględnieniem historycznego rozwoju języka. Przygodna nauka o wierszu polskim. Wypracowania stylistyczne — jak w kl. III.

Język niemiecki. 4 godz. w tyg. Jak w kl. III. z wypisów Petelenza-Germana na kl. IV. Z gramatyki nauka o zdaniu i uzupełnienie składni rzędu. Zadania jak w kl. III.

Historya i geografia. 4 godz. tyg.; 2 godz. historia nowożytna z szczególniejszem uwzględnieniem dziejów Austrii; 2 godz. szczegółowa geografia monarchii austro-węg. pod względem fizycznym i politycznym. Ćwiczenia w rysowaniu map. Z dziejów kraju rodzinnego (1 godz. w tyg.): Dzieje Polski od r. 1492 do ostatnich czasów.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Równania 1-go stopnia o jednej i kilku niewiadomych i takie równania 1-go, 2-go i 3-go stopnia niezupełne, które zachodzą w nauce geometrii w tejże klasie. Podnoszenie do sześciannu i wyciąganie 3-go pierwiastka; reguła trzech złożona, reguła łańcuchowa, reguła podziału, rachunek procentu składanego. Z geometrii: Wzajemne położenie linii prostych i płaszczyzn, kąty bryłowe, główne rodzaje brył. Najprostsze przypadki obliczania powierzchni i objętości brył. Graniastosłup, ostrosłup, walec, stożek, kula. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Fizyka. 3 godz. tyg. Magnetyzm, elektryczność, mechanika, akustyka, optyka, najważniejsze wiadomości z kosmografii.

KLASA V.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Lektura (5 godz. tyg.): *a i b)* Liv. I, XXI, 1—20; Ovid. Metam. I, 163—415, VI, 1—312, VIII, 267—525, 611—720, X, 1—77, XI, 87—193, Amor. I, 15, Fast. I, 63—88, II, 83—118, 193—242, 687—710, Trist. I, 3, 7, IV, 8, 10, Ex. Pont. I, 3. 1 godz. ćwiczeń gram.-stylistycznych na podstawie lektury szkolnej. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki. 5 g. tyg. Lektura (4 g. tyg.): *a)* Xen. wedl. Chrest. Fiderera: Anab., 1, 2, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14 (wyjątki), 16, 17, 18; Cyr. 1, 2. Hom. Il. I, II; *b)* Xen. Anab. ustęp 1, 2, 3, 5, 6, 7, 11; Cyrop. ustęp 1, 4, 6; Hom. Il. I, II. Co tydzień 1 godzina gramatyka. Zadań szkolnych 4 w półroczu.

Język polski. 3 godz. tyg. Poznanie na podstawie wypisów najważniejszych gatunków poezyi i prozy. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach — jak w kl. III. Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem. Deklamacja jak w kl. I. Wypracowań stylistycznych 7 na półroczu, na przemian domowe i szkolne.

Język niemiecki. 4 g. tyg. Czytanie z wypisów Ippoldta i Styli z odpowiedniem objaśnieniem gramatycznym, stylistycznym i estetycznym. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczeniu się na pamięć cenniejszych ustępów. Lektura prywatna: Odpowiednie ustępy z wypisów i Reineke Fuchs I ks. W półroczu 7 zadań: 4 domowe i 3 szkolne.

Historia i geografia. 3 godz. tyg. Dzieje starożytne, osobliwie Greków i Rzymian, do reform Grakchów, przy ciągłym uwzględnianiu geografii.

Matematyka. 4 godz. tyg. Arytmetyka (2 g. tyg.): Cztery główne działania liczbami algebraicznymi. Ułamki. Własności liczb. Proporcye i ich zastosowanie. Równania 1-go stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Geometria (2 g. tyg.): Planimetria. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historia naturalna. 2 godz. tyg. I półr.: Mineralogia; II półr.: Botanika.

KLASA VI.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Lektura (5 g. w tyg.): *a+b*) Sall.: Bell. Jug.; Cic. In Cat. I.; Verg. Ecl. I.; Georg. IV. Fabula de Aristaeo pastore, Aen. II. 1 g. tyg. ćwiczeń gramat.-stylistycznych. Zadania jak w kl. V.

Język grecki. 5 g. tyg. Lektura: *a)* Hom. Il., V, VI, XVI, XXII, XXIV. Xen. Comm. ustępy. Herod. IX. *b)* Hom. i Xenof. jak w *a*). Herod. VIII. Zadania i gramatyka jak w kl. V.

Język polski. 3 g. tyg. Czytanie cenniejszych dzieł literatury narodowej od połowy wieku XVI do końca wieku XVIII. — według wypisów. Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem. Historia literatury (na podstawie czytanych wyjątków) od początku do końca wieku XVIII. Deklamacya — jak w klasie V. Zadań 7 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki. 4 g. tyg. Rzecz o rodzajach poezyi i prozy przygodnie na podstawie Wypisów Ippoldta i Styli. Zadania jak w kl. V. Czytano w wydaniu Graesera: *a)* Wilhelm Tell, *b)* Götz von Berlichingen.

Historia i geografia. 4 g. tyg. Historia rzymska od reform Grakchów i dzieje średniowieczne. Z dziejów kraju rodzinnego (1 g. tyg. w II półr.): Geografia Polski, dzieje Polski do Łokietka.

Matematyka. 3 g. tyg. Z arytmetyki: Potęgi, pierwiastki i logarytmy; równania 2-go stopnia. Z geometryi: w I półr. stereometrya; w II półr. trygonometrya. Ćwiczenia i zadania jak w kl. V.

Historia naturalna. 2 g. tyg. Zoologia w połączeniu z zasadami anatomii i fizjologii ludzkiej.

KLASA VII.

Religia. 2 g. tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński. 5 g. tyg. Lektura (4 g. tyg.): *a)* Cicero: De imperio Cn. Pompei, Laelius de amicitia; Verg. Aen. VI. IX. *b)* Cicero: De imperio Cn. Pompei, Pro Archia, Verg. Aen. VI, VI, wyjątki z nast. ksiąg; 1 godzina ćwiczeń gramatyczno-stylistycznych. Zadania jak w klasie V.

Język grecki. 4 godz. tyg. Lektura (3 g. tyg.): *a)* Demosth. Filip. I, III, O pokoju; Hom. Od. I, (1—89), IV, VI, VII, XI, XII (wyjątki); *b)* Dem. Fil. I, III, O pokoju, Hom. Od. I (1—89), V, VI, VII, IX, XI, XXII. Zadania 3, gramatyka jak w kl. V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej w dłuższych wyjątkach według wypisów lub w całości; w 1. półroczu do Mickiewicza (włącznie), w 2. półroczu do Słowackiego (włącznie). Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowym. Historia literatury (jak w kl. VI.) ciąg dalszy do Słowackiego (włącznie). Deklamacja — jak w kl. V. Ćwiczenia ustne. Wypracowania stylistyczne 5 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki. 4 g. tyg. Czytanie z wypisów Ippoldta i Styli z odpowiednim objaśnieniem gramatycznym, stylistycznym i estetycznym. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczeniu się na pamięć celniejszych ustępów. Lektura: *a)* Wallensteins Lager, Wallensteins Tod. *b)* Jungfrau von Orleans, Götz von Berlichingen, Emilia Galotti.

Historia i geografia. 3 g. tyg. Historia nowożytna. Z dziejów kraju rodzinnego (1 g. tyg.): Dzieje od Władysława Łokietka do Poniatowskiego.

Matematyka. 3 g. tyg. Z arytmetyki: Równania kwadratowe i wykładnicze o jednej i kilku niewiadomych, równania nieoznaczone; szeregi; rachunek procentu składanego. Z geometrii: Trygonometria wraz z zastosowaniem; geometria analityczna w płaszczyźnie. Ćwiczenia i zadania jak w kl. V.

Fizyka. 3 g. tyg. Mechanika. Ciepło.

Logika. 2 g. tyg.

KLASA VIII.

Religia. 2 g. tyg. Historia kościelna.

Język łaciński. 5 g. tyg. *a)* Hor. Carm. I. 1, 3, 9, 10, 14, 18, 21, 24, 26, 29, 31, 37; II. 1, 2, 3, 10, 13, 14, 16, 17, 18; III. 1, 2, 5, 9, 13, 23, 30; IV. 3, 7. Epod. 2. Sat. I, 1, 9. Epist. I. 10. Tac. Ann. I. 1—15, IV. 34, 35, XIV. 51—56, XV. 38—45, 60—64. *b)* Hor. List Pliniusza do Trajana z zapytaniem

jak należy postępować z chrześcijanami. Co tydzień ćwiczenia gramat.-stylistyczne. Zadania jak w kl. V.

Język grecki. 5 g. tyg. a) i b) Platona Apologia Sokratesa, Kryton; Sofoklesa a) Antygona, b) Król Edyp. Zadania 3, gramatyka jak w kl. V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie dalszego ciągu cenniejszych dzieł literatury narodowej wieku XIX. w dłuższych wyjątkach według wypisów, niektórych w całości. Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem. Historia literatury wieku XIX. — ciąg dalszy od Krasińskiego do końca. Deklamacya — jak w kl. V. Ćwiczenia ustne — jak w kl. VII. Wypracowania stylistyczne w 1. półroczu 5, przeważnie domowe, a w 2. półroczu 3, szkolne.

Język niemiecki. 4 g. tyg. a) Faust I, Maria Stuart, Don Carlos, Ahnfrau i utwory liryczno-refleksyjne Schillera i Goethego. b) Faust I, Don Karlos, Braut v. Messina, Ahnfrau i utwory liryczno-refleks. Schillera i Goethego. Zadania w I półroczu 2 szkolne, 3 domowe; w II półr. 1 domowe, 2 szkolne.

Historya i geografia. 3 g. tyg. I półr.: Szczegółowa historia austriacko-węg. monarchii. II półr.: 2 godz. tyg. Szczegółowy opis monarchii austro-węg.; 1 g. tyg. powtarzanie historyi starożytnej. Z dziejów kraju rodzinnego (1 g. tyg. w I półr.): Od Poniatowskiego do ostatnich czasów.

Matematyka. 2 g. tyg. Powtórzenie nauki matematyki; ćwiczenia w rozwiązywaniu zagadnień algebraicznych i geometrycznych. Zadania jak w kl. V.

Fizyka. W I półr. 3 g. tyg., w II półr. 4 g. tyg., (z tych jedna na powtórzenie całego materiału). Chemia. Magnetyzm; elektryczność; nauka o ruchu falowym, akustyka; optyka; kosmografia.

Psychologia. 2 g. tyg. Psychologia empiryczna.

NAUKA GIMNASTYKI OBOWIĄZKOWEJ

odbywała się po 2 godziny w tygodniu według przepisanych planów w r. 1904/5 w klasach wszystkich.

TEMATY POLSKIE.

KLASA V a.

1. (szk.) Znaczenie Nilu w dziejach starożytnego Egiptu.
2. (dom.) Wrażenia z wycieczki w okolicę Krakowa.
3. (dom.) Dwaj bracia Soplicowie — charakterystyka porównawcza.
4. (szk.) »Ojczyzna jak zdrowie, ile ją trzeba cenić, ten tylko się dowie, kto ją stracił« (na podstawie »Srebrna z Lubartowa« i »Latarnika«).
5. (dom.) Kraków w miesiącach zimowych.
6. (szk.) Myśl przewodnia »Placówki« Prusa.
7. (dom.) Litawor i Rymwid. (Charakterystyka porównawcza).
8. (szk.) Treść i tendencja »Maratonu« Ujejskiego.
9. (szk.) Pojedynek Pana Paska.
10. (dom.) Wolność i niewola. Wiersz A. Asnyka. Rozwinięcie myśli i uzasadnienie.
11. (dom.) »Morze nie dzieli, lecz zbliża narody« (na podstawie nauki historii).
12. (dom.) »Kto w niebie myślą żyje, nie zda się do świata«. (K. Brodziński). Rozwinąć myśl tego zdania i porównać z »Limba« Asnyka.
13. (szk.) Pan Papkin u Rejenta. (Zemsta III. 4.).

KLASA V b.

1. (szk.) Początek roku szkolnego. (Opis zajęć i wrażeń).
2. (dom.) Powrót pod rodzinną strzechę (na podstawie I. ks. »Pana Tadeusza«).
3. (szk.) Ostatni zajazd na Litwie (ks. VIII. »Pana Tadeusza«).
4. (dom.) »Co ma żyć w pieśni, musi zginąć w życiu«. (Schiller). Rozwinąć i uzasadnić w zastosowaniu do »Pana Tadeusza«.
5. (dom.) »Morze nie dzieli, lecz zbliża narody« (na podstawie nauki historii).
6. (dom.) Spartanin a Ateńczyk w życiu publicznym i domowym.
7. (szk.) Rehabilitacja Jacka Soplicy.
8. (dom.) Objąć i rozwinąć dwuwiersz Mickiewicza:

»Czas jest to wiatr, on tylko małą świecę zdmuchnie, Wielki pożar od wiatru tem mocniej wybuchnie«. (»Pan Tadeusz«). 9. (szk.) Pogrzeb Grażyny. 10. (szk.) »Można przestać na małym, Dogodzić miernym chęciom — na to zawsze stanie«. (I. Krasicki). 11. (dom.) »Majówka« — według »Borun« Chodźki. 12. (szk.) Bitwa Berestecka (na podstawie szkicu Kubali). 13. (dom.) »Bogacimy ubodzy kraje okoliczne, A zbytek, co się tylko czeczmy pozorem chlubił, Okraślił nas powierzchownie a w istocie zgubił«. (Krasicki).

KLASA VI^a.

1. (dom.) O ile przyczynił się wynalazek druku do umysłowego postępu ludzkości? 2. (szk.) Życie Janickiego. Na podstawie elegii: »O sobie samym do potomności«. 3. (dom.) Wpływ reformacyi na rozwój literatury polskiej w XVI. wieku. 4. (dom.) Potrzeba matką wynalazków. 5. (szk.) Jakie sprawy poruszali nasi pisarze polityczni w XVI. wieku. 6. (szk.) Stanowisko Kochanowskiego wobec zatrąty rycerskiego ducha w narodzie. 7. (dom.) Zapatrywania Antenora a Pryama na sprawę Parysa. Na podstawie »Odprawy posłów greckich«. 8. (dom.) Filozofia życiowa Kochanowskiego i jej wyraz w »Trenach«. 9. (dom.) Rozwinać i uzasadnić słowa Skargi: »Kto mienie stracił, stracił mało, kto cześć — wiele, kto Boga — wszystko«. 10. (szk.) Pan Pasek jako żołnierz. 11. (szk.) Przyczyny upadku literatury za Sasów. 12. (dom.) Wpływ Francyi na Polskę w XVIII. wieku. 13. (szk.) Charakterystyka poezyi polskiej w okresie Stanisława Augusta. 14. (dom.) Wpływ Francyi na Polskę w XVIII wieku.

KLASA VI^b.

1. (szk.) Główne znamiona literatury polskiej do końca wieku XV. 2. (dom.) Dlaczego tak późno i powoli rozwinęła się u nas literatura? 3. (dom.) Wpływ humanizmu na rozwój literatury polskiej. 4. (dom.) Potrzeba matką wynalazków. 5. (szk.) Jakimi przymiotami odznacza się poczciwy człowiek Reya. 6. (szk.) »Wczasy« i pożytki życia na wsi. (Na tle ostatniej pieśni Kochanowskiego o »Sobótce«). 7. (dom.) Mikołaj Rey i Jan Kochanowski. Charakterystyka porównawcza. 8. (dom.) Przepowiednie Skargi (na podstawie III. i VIII. kazania sejmowego).

9. (dom.) Pożytki i szkody czytania. 10. (szk.) Przygody Pana Paska na wyprawie duńskiej. 11. (dom.) Jakie błędy wytykali Polakom pisarze XVII. wieku? 12. (szk.) Objawy odrodzenia naszej literatury w pierwszej połowie XVIII. wieku. 13. (szk.) Przyczyny rozwoju literatury polskiej w epoce Stanisława Augusta. 14. (dom.) Rozwinąć i uzasadnić myśl zawartą w słowach Krasińskiego: »Święta miłości kochanej ojczyzny! Czują cię tylko umysły pocziwe«.

KLASA VII a.

1. (dom.) Jak przedstawił Kraszewski szerzenie się protestantyzmu w Polsce w powieści: »Powrót do gniazda«? (na podstawie lektury domowej). 2. (szk.) Znamiona tragedii pseudo-klasycznej (na podstawie lektury szkolnej). 3. (dom.) Znaczenie lasów w przyrodzie i w życiu człowieka. 4. (szk.) Rozwinąć zdanie Mickiewicza: »Razem, młodzi przyjaciele! W szczęściu wszystkiego są wszystkich cele«. 5. (szk.) Ideale »Ody do młodości«. 6. (dom.) Świat fantastyczny w baladach Mickiewicza. 7. (dom.) Pieśń Wajdeloty jako program poezji narodowej. 8. (szk.) Jak się stopniowo rozwija w utworach Mickiewicza po roku 1824 napisanych wielki ideał poświęcenia się za ojczyznę? 9. (dom.) Pessimizm Malczewskiego. 10. (szk.) Jakim wpływom ulegał Słowacki w I. okresie swej twórczości?

KLASA VII b.

1. (dom.) Pieniactwo szlacheckie w wieku XVIII. 2. (szk.) Bohaterstwo kobiece u Mickiewicza. 3. (dom.) Objąsnić zdanie Mickiewicza p. t. »Uwaga chromego«. 4. (szk.) Sonet krymski »Ajudah« objaśnić życiem Mickiewicza. 5. (dom.) »Czucie i wiara silniej mówi do mnie, Niż mędrca szkielko i oko...« — jako wyraz poezji romantycznej w przeciwstawieniu do haseł pseudo-klasycznych. 6. (dom.) »Młodość życia jest rzeźbiarką, Co wykuwa żywot cały, Choć sama przemija szparko, Cios jej dłuta wiecznotrwały...« (rozwinąć i uzasadnić). 7. (szk.) Sonet w Polsce i jego arcydzieło w »Sonetach krymskich« Mickiewicza. 8. (szk.) »Obiit Gustavus, natus est Conradus« — jako wyraz wewnętrznej przemiany poety. 9. (dom.) »Litwo, Ojczyzno moja, ty jesteś

jak zdrowie, Ile Cię trzeba cenić, ten tylko się dowie, Kto Cię stracił« — wykazać całą doniosłość tej prawdy na życiu i twórczości Adama Mickiewicza.

KLASA VIII a.

1. (dom.) Sprawozdanie z dowolnie obranej komedyi Moliera.
2. (szk.) Znaczenie chórów w »Lilli Wenedzie«. 3. (dom.) »Ciało jest małym światem, dusza książką małą, W której spisano wszystko, co się w świecie stało«. 4. (szk.) »Książę Niezłomny« Kalderona a bohater Sienkiewiczowskiej noweli: »W niewoli tatarskiej«. 5. (dom.) Tegoroczne święto Słowackiego i jego dla narodu polskiego znaczenie. 6. (szk.) Wallenrod Mickiewicza a Irydion Krasińskiego. Charakterystyka porównawcza. 7. (dom.) Powstanie listopadowe jako źródło poezyi trzech wieszczów. 8. (szk.) Rozwój mesyanizmu w poezyi ojczystej i jego szczyt »Przedświt« albo: 1794, 1812, 1831 (Trzy rodzaje walki dla ojczyzny) — do wyboru.

KLASA VIII b.

1. (dom.) Zestawienie pary analogicznych postaci Moliera i Fredry. 2. (szk.) Ironia w »Balladynie«. 3. (dom.) »Język kłamie głosowi, a głos myślom kłamie«. 4. (szk.) Najpiękniejsza postać kobieca u Słowackiego. 5. (dom.) Tegoroczne święto Słowackiego i jego dla narodu polskiego znaczenie. 6. (szk.) Szatan w poezyi polskiej. 7. (dom.) Powstanie listopadowe jako źródło poezyi trzech wieszczów. 8. (szk.) Konrad, Irydion, Kordyan. (Trzy rodzaje bólu patryotycznego w poezyi po-powstaniowej) albo: Polska przedmurzem chrześcijaństwa — do wyboru.

TEMATY NIEMIECKIE.

KLASA V a.

1. (szk.) Der Erbsenhandel. (auf Grund der Schullektüre).
2. (dom.) »Hochzeitlied von Goethe. 3. (dom.) Schillers »Bürgschaft«

verglichen mit dem Gedichte von Mickiewicz: »Dwaj przyjaciele«. 4. (szk.) Der »Römer« in Frankfurt am Main. 5. (dom.) Wie ich heuer den heiligen Abend zugebracht habe. 6. (szk.) Warum wird Japan »das Paradies der Kinder« genannt? (auf Grund der Schullektüre). 7. (dom.) Die Schilderung der Charybde in Schillers Ballade: »Der Taucher«. 8. (szk.) Die Kant-Laplacesche Theorie. (auf Grund des Lesestückes: »Die Entstehung der Erde«. 9. (dom.) »Ballade« von Goethe. Inhalt. 10. (szk.) Die Weltwunder der Alten und die Wunderwerke unserer Zeit. 11. (dom.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 12. (dom.) Die Krakauer Anlagen im Wonnemonat. 13. (dom.) »Das klagende Lied« von Bechstein verglichen mit der Ballade Chodźko's: »Maliny«. 14. (szk.) Die sibirische Bahn. (Auf Grund der Schullektüre).

KLASA V b.

1. (szk.) Gedankengang in dem Lesestücke: »Des Kaisers neue Kleider«. 2. (dom.) Inhaltsangabe der Ballade: »Die Kraniche des Ibykus«. 3. (dom.) Die Entwicklung des griechischen Theaters. 4. (szk.) Die Bedeutung der Phönizier für die Kultur. 5. (dom.) Die Erklärung der Lessing'schen Fabel: »Der Riese«. 6. (szk.) Agamemnons Tod. 7. (dom.) Der Nutzen des Wassers. 8. (dom.) Der Einfluß der olympischen Spiele auf die Bildung der Griechen. 9. (szk.) Gedankengang in der Goethe'schen »Ballade«. 10. (dom.) Schillers Aufenthalt in Lorch. 11. (szk.) Der Kampf bei Thermopylä. 12. (dom.) Die Anpassung der Pflanzen an die lokalen Lebensbedingungen. 13. (dom.) Goethes Kinderspiele. 14. (szk.) Der Handschuh. (Inhaltsangabe).

KLASA VI a.

1. (dom.) Lohengrin. 2. (szk.) Hektors Tod. 3. (dom.) Gudruns Befreiung. 4. (dom.) Ein Spaziergang durch die Straßen der Stadt Krakau. 5. (szk.) Dornröschen. Die mythische Deutung des Märchens. 6. (szk.) Wie rettet Reineke Fuchs zum ersten Mal sein Leben? 7. (dom.) Der Einfluß der Kreuzzüge auf die Gestaltung der Verhältnisse in Europa. 8. (dom.) Twardowski und Faust. 9. (szk.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 10. (dom.) Gang der Verhandlungen in der Rütliszene. (Wilhelm Tell). 11. (dom.)

Mein Lebensgang. 12. (szk.) Schillers Flucht aus Stuttgart. (auf Grund der Schullektüre). 13. (szk.) Über Schillers »Räuber«. (Ihre Entstehung, Aufführung und Aufnahme). 14. (dom.) In wiefern nimmt Teil an der Befreiung der Schweizer teil?

KLASA VI b.

1. (dom.) Der Regen und die diesjährigen Ferien. 2. (szk.) Das Glück von Edenhall. Inhalt und Grundidee. 3. (dom.) Eine selbsterfundene Erzählung. 4. (dom.) Auf einem Schiffe nach New-York. 5. (szk.) Die Freuden des Winters. 6. (dom.) Heinrich I. und Kasimir der Große. (Ein Vergleich). 7. (dom.) Die Bedeutung der Photographie. 8. (szk.) Der Frühling ist da! 9. (szk.) Über Schillers »Räuber«. (Ihre Entstehung, Aufführung und Aufnahme). 10. (dom.) Der Bauernkrieg im »Götz von Berlichingen«. 11. (dom.) Ein Maiausflug. 12. (szk.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen.

KLASA VII a.

1. (szk.) Eine Übersetzung aus Demosthenes. 2. (dom.) Was sollen wir lesen? 3. (szk.) Das Theater zur Zeit Shakespeares (nach der Schullektüre). 4. (dom.) Die Erfindung der Buchdruckerkunst und die Reformation. 5. (szk.) Attinghausen als Patriot. 6. (szk.) Die Charakteristik Gertruds in Schillers »Wilhelm Tell«. 7. (szk.) Der Wachmeister in »Wallensteins Lager«. 8. (dom.) Kleine Ursachen, große Folgen (an Beispielen aus der Geschichte zu beweisen). 9. (dom.) In wiefern bildet »Wallensteins Lager« die Exposition zum Drama? 10. (szk.) Octavios Piccolomini Verhältnis zu Wallenstein.

KLASA VII b.

1. (dom.) Die Exposition des Dramas »Wilhelm Tell«. 2. (szk.) »Der Schatzgräber« von Goethe. Inhalt und Idee. 3. (dom.) Der zweite Monolog Johannas. Gedankengang. 4. (szk.) Walter von der Vogelweide. Kurzgefaßte Biographie. 5. (dom.) Die Parabel von den drei Ringen. Deutung. (Lessings: Natan der Weise). 6. (szk.) Bühne und Publikum zur Zeit Shakespeares. (nach der Schullektüre). 7. (dom.) »Das Göttliche« — von Goethe. Gedankengang. 8. (dom.) Weislingen. Charakteristik. (Götz von

Berlichingen). 9. (dom.) Der 3. Mai in Krakau. 10. (szk.) Mari-nellis Pläne. (Lessings: Emilia Galotti).

KLASA VIII a.

1. (szk.) Der historische Hintergrund in Schillers »Maria Stuart«. 2. (dom.) Das eleusische Fest. Gedankengang. 3. (szk.) Der Streit der beiden Königinnen. (Maria Stuart). 4. (dom.) Schillers »Spaziergang«. Gedankengang. 5. (dom.) Die reformato-rische Tätigkeit Joseph II. 6. (szk.) Die Vertragsszene. (Goethes Faust I.). 7. (szk.) Die ersten Zeiten des römischen Kaiserreiches. (nach Tacitus' »Annales«). 8. (dom.) »Es kann die Ehre dieser Welt Dir keine Ehre geben, Was dich in Wahrheit hebt und hält, Muß in dir selber leben«. (Fontane).

KLASA VIII b.

1. (szk.) Iphigenie und Odysseus im Anschluß an »Iphigenie auf Tauris«. (Akt I. Sz. 1). 2. (dom.) Mein Liebingsheld in der Geschichte. 3. (szk.) Die Lösung des Konfliktes in Goethes »Iphi-genie auf Tauris«. 4. (dom.) Die beiden Wetten im Faust. 5. (szk.) Demetrius auf dem Reichstag zu Krakau. 6. (szk.) Lady Macbeth (eine kurze Charakteristik). 7. (szk.) Das Schicksal in Schillers »Braut von Messina«. 8. (dom.) Warum zählen wir Grillparzers »Ahnfrau« zu den Schicksalstragödien?

ZADANIA MATURYCZNE.

---

1. Zadanie łącz.-polskie: a) dla abiturjentów klasy VIII a i dla eksternistów: Horatii Satirarum liber II. satira VI. w. 79—117. b) dla abiturjentów klasy VIII b i dla eksternistek: P. Vergilii Aeneid. l. III. w. 147—179.

2. Grecko-polskie: Ajas Sofoklesa w. 485—490, i 494—519.

3. Polskie: do wyboru: 1) Znaczenie Słowackiego dla dra-matycznej poezji ojczystej. 2) Zasługi Jagiellonów dla państwa polskiego. 3) Elektryczność na usługach życia codziennego.

WYKAZ KSIĄŻEK, KTÓRE W ROKU SZKOLNYM 1909/10 UŻYWANE BĘDĄ.

Klasa	Religia	Język łaciński	Język grecki
I	Wielki Katechizm religii katolickiej (dla szkół średnich dycezyi krakowskiej). Kraków 1903. Opr. 60 h.	Samolewicz: Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Lwów 1903. Wydanie 2—5. Opr. 1 K. Steiner i Scheindler: Ćwicz. łacińskie dla I kl. Wyd. 5. Lwów 1907. Opr. 1 K. 20 h.	—
II	Jak w kl. I.	Gramatyka jak w kl. I. Steiner i Scheindler: Ćwicz. łacińskie dla II kl. Lwów 1905. Opr. 2 K.	—
III	Ks. Dąbrowski: Historia biblijna zakonu starożytnego. Wydanie 1—4. Stanisławów 1899. Opr. 1 K. 40 h. Ks. Jougan: Liturgia katolicka. Wydanie 1 i 3. Lwów 1906. Opr. 1 K. 40 h.	Samolewicz - Soltysik: Gram. jez. łac. Część II. Wyd. 5—8. Lwów 1906. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki: Ćwicz. dla III kl. Wyd. 2—4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 60 h. Cornelius N.: w. Klaka.	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h. Taborski - Winkowski. Ćwiczenia greckie. Lwów 1905. Wyd. 2. Opr. 2 K. 80 h
IV	Ks. Dąbrowski: Historia biblijna nowego zakonu.	Gram. jak w kl. III. Próchnicki: Ćwicz. dla kl. IV. Wyd. 1—3. Lwów 1905. Opr. 2 K. Caesar: Comm. de bello gall. W. Bednarskiego. Ovidius: Wydanie Skupniewicza.	Jak w kl. III.
V	Ks. Jeż: Nauka wiary. Kraków 1899. Opr. 2 K.	Gram. jak w kl. III. Livius: Wydanie Zingerle-Majchrowicza. Ovid.: Wydanie Skupniewicza.	Gram. jak w kl. III. Fiderer: Chrest. z pism. Xenofonta: Wydanie 1—3. Lwów 1902. Opr. 2 K. 40 h. Hom. Iliada. Część I. Wydanie: Scheindler-Soltysik.
VI	Ks. Jougan: Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Gram. jak w kl. III. Sallust. Bellum Jugur. Wyd. Linker-Soltysik. Vergilius: W. Eichler-Rzepiński. Cicero: Or. in Cat. Wyd. Linker-Soltysik.	Gram. jak w kl. IV. Fiderer jak w kl. V. Hom. Iliada. Część I i II. Wyd.: Scheindler-Soltysik. Herodot. wydanie Terlikowskiego.
VII	Ks. Szczeklik: Etyka kościoła katolickiego. Wyd. 4. Tarnów 1908. Opr. 2 K.	Gram. jak w kl. III. Cicero: In Verrem lib. IV. wyd. Nohl-Jedrzejowski. Pro Arch. De off. wyd. Schiche-Terlikowski. Vergilius: Wyd. Eichler-Rzepiński.	Gram. jak w kl. IV. Hom. Odyssea, wydanie Jezienickiego. Demostenes: Wydanie Wotke-Schmidt.
VIII	Ks. Jougan: Historia Kościoła katolickiego. Wyd. 3. Lwów 1908. Opr. 2 K.	Gram. jak w kl. III. Horatius. Wyd. Dolnickiego. Tacitus. Wyd. Staromiejskiego.	Gram. jak w kl. IV. Platona Apologia, Kripton, część Fedona; wyd. Lewicki. Hom. Odyssea, wydanie Jezienicki. Sofokles, a) Antyгона. b) Edyp Król. Wydanie Majchrowicza.

Klasa	Język polski	Język niemiecki	Geografia i historia powszechna
I	Konarski: Zwięzła gramatyka jęz. polsk. Lwów 1902. Opr. 50 h. Próchnicki i Wójcik: Wypisy polskie dla I. kl. Wyd. 3 i 4. Lwów 1905. Opr. 1 K. 50 h.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla klasy I. Wydanie 6. Lwów 1906. Opr. 1 K. 80 h.	Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Wyd. 9. Lwów 1908. (W druku).
II	Konarski: Zwięzła gramatyka jęz. polsk. Lwów 1902. Opr. 50 h. Próchnicki i Wójcik: Wypisy polskie dla II kl. Wyd. 1—3. Lwów 1905. Opr. 1 K. 80 h.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla klasy II. Wydanie 5. Lwów 1907. Opr. 2 K. 20 h.	Baranowski i Dziedzički: Geografia powszechna. Wydanie 11. Lwów 1906. Opr. 3 K. Semkowicz: Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I. Wyd. 3. Lwów 1908. Opr. 2 K.
III	Małecki: Gram. Wyd. 9—10. Lwów 1906. Opr. 2 K. 40 h. Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie dla III kl. Lwów 1904. Wyd. 2. Opr. 2 K.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niem. dla kl. III. Wyd. 3 i 4. Lwów 1907. Opr. 2 K. 40 h. Jahner: Deutsche Grammatik. Wydan. 3. Lwów 1907. Opr. 2 K. 20 h.	Baranowski j. w kl. II. Semkowicz: Opowiadania z dziejów powszechnych. Cz. II. 1—2. Lwów 1905. Opr. 2 K. Rawer: Dzieje ojczyste. Wyd. 1—3. Lwów 1904. Opr. 2 K.
IV	Gramatyka jak w kl. III. Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie dla IV kl. Wyd. 1 i 2. 1906. Opr. 2 K. 40 h.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niem. dla kl. IV. Wyd. 3. Lwów 1904. Opr. 2 K. 60 h. Gramatyka jak w klasie III.	Semkowicz: Opow. z dz. powsz. Cz. III. Wyd. 2. Lwów 1899. Opr. 2 K. Benoni-Majerski: Geografia austr.-węg. monarchii. Wydanie 5. Lwów 1907. Opr. 1 K. 20 h. Rawer jak w kl. III.
V	Próchnicki: Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2 i 3. Lwów 1906. Opr. 3 K.	Ippoldt-Stylo: Deutsches Lesebuch für die V Klasse. Wyd. 2. Lwów 1908. Opr. 4 K.	Zakrzewski: Historia powszechna. Cz. I. Wydanie 1—4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h.
VI	Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika: Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 30 h.	Ippoldt-Stylo: Deutsches Lesebuch für die VI Kl. Lwów 1906. Opr. 4 K. Minna von Barnhelm, Wilhelm Tell, wydanie Graesera.	Zakrzewski jak w kl. V. Zakrzewski: Historia powszechna. Cz. II. Wydanie 1—4. Kraków 1906. Opr. 2 K. 40 h. Zakrzewski: Hist. pow. Cz. III. Wyd. 1 i 2. Kraków 1903. Opr. 2 K. 80 h. Lewicki: Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. 2 K.
VII	Wypisy jak w klasie VI. Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wydanie 1—3. Lwów 1906. Opr. 3 K. 60 h.	Ippoldt-Stylo: Deutsches Lesebuch für die VII Klasse. Lwów 1907. Prinz von Homburg, Hermann und Dorothea, wydanie Graesera.	Zakrzewski: Hist. pow. Cz. III. Wydanie 1 i 2. Kraków 1903. Opr. 2 K. 80 h. Lewicki jak w kl. VI.
VIII	Wypisy, część II, jak w klasie VII.	Ippoldt-Stylo: Deutsches Lesebuch für die VIII Klasse. (W druku). Maria Stuart, Egmont, Hermann und Dorothea, wyd. Graesera.	Głabiński-Finkel: Historia i statystyka austriacko-węgierskiej monarchii. Lwów 1904. Opr. 2 K. Lewicki jak w kl. VI.

Klasa	Matematyka	Fizyka	Historia naturalna	Propedeutyka filozofii
I	Ignacy Kranz. Arytmetyka i Algebra. Cz. I. na kl. I. i II. Kraków 1904. 1 K. 80 h. Ignacy Kranz: Geometrya poglądowa. Część I. na kl. I i II. Kraków 1907. Opr. 1 K. 80 h.	—	Nussbaum - Wiśniowski: Podręcznik zoologii dla niż. kl. szk. śred. Wyd. 1 i 2. Lwów, 1906. 3 K. 40 h. Rostafiński: Botanika na kl. niż. Wyd. 6. Kraków 1907. Opr. 2'60 K.	—
II	Ignacy Kranz jak w kl. I. Ignacy Kranz. Geometrya jak w kl. I.	—	Nussbaum i W. jak w kl. I. Rostafiński jak w kl. I	—
III	Ign. Kranz: Arytmetyka i algebra. Cz. II. Krak. 1904. 1 K. 80 h. I. Kranz: Geometrya poglądowa, część II. na kl. III. i IV. Krak. 1908. Opr. 1 K. 40 h.	Solecki: Nauka fizyki. Wyd. 1—4. Lwów, 1904. 2 K. 20 h.	—	—
IV	Ignacy Kranz jak w kl. III. Jamróiewicz: Geometrya poglądowa. Wyd. 2 i 3. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Jak w kl. III.	—	—
V	Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 3. Lwów 1906. Opr. 4 K. Moćnik - Maryniak: Geom. dla wyższych klas. Wydanie 5 i 6. Lwów 1906. Opr. 4 K. 20 h.	—	Wiśniowski: Zasady mineralogii i geologii. Wyd. 1 i 2. Lwów 1906. 3 Kor. Rostafiński: Botanika dla kl. w. Wyd. 2 i 3. Kraków 1907. 3 K.	—
VI	Dziwiński jak w kl. V. Moćnik - Maryniak jak w kl. V. Kranz: Logarytmy. Krak. 1902. 1 K. 20 h.	—	Petelenz: Zoologia dla klas wyższych szkół średn. Wyd. 1—3. Lwów 1909. Opr. 3 K.	—
VII	Dziwiński jak w kl. V. Moćnik - Maryniak jak w kl. V. Kranz: zadania i logarytmy jak w kl. VI.	Tomaszewski: Chemia. Wyd. 2—4. Kraków 1906. Brosz. 70 h. Kawecki i Tomaszewski: Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 3 i 4. Kraków 1906. Opr. 3 K. 40 h.	—	Nuckowski: Początki logiki ogólnej, 1903. Opr. 2 K.
VIII	Kostecki: Algebra dla klas wyższych. Lwów 1902. Moćnik - Maryniak jak w kl. V. Kranz: Zadania i logarytmy jak w kl. VII.	Kawecki-Tomaszewski: Fizyka jak w kl. VII.	—	Lindner - Kulczyński: Wykład psychologii. Kraków 1895. Opr. 2 K. 20 h. Wydanie II.

UWAGA: Dwa lub trzy wydania pewnego podręcznika, umieszczone w powyższym wykazie obok siebie, mogą być w szkole obok siebie używane.

POMOC KOLEŻEŃSKA UCZNIÓW.

Zostało gotówki z r. 1907/8	232 K. 96 h.
Uczniowie prywatni w czerwcu 1908	120 » — »
» publiczni przy wpisach	256 » 40 »
N. N. przez JWP. Radcę Dra Wyrobisza	500 » — »
Zwrot 10% od księgarni Krzyżanowskiego za książki	61 » 66 »
Ks. Dr. Bystrzonowski za wypożyczone książki od uczniów	159 » 60 »
JP. Prof. Waśniowski	5 » — »
Wójcik z kl. VIa	— » 50 »
JP. Ziembicki dla ucznia z kl. VIIb	16 » — »
JP. Chmurski » » » »	16 » — »
Uczniowie prywatni w styczniu 1909	120 » — »
Uczniowie zwrócili wypożyczone	95 » — »
Razem . . .	1583 K. 12 h.

Z tego wydano:

Na ubranie uczniom kl. Vb, VIb, VIIb i VIIIb	221 K. — h.
Siostrzom Felicjankom na obiady dla uczniów	100 » — »
Na życie i leczenie uczniów kl. Va, VIa, VI b, VII b i VIII b	196 » 79 »
Pożyczono do opłaty szkolnej uczniom kl. VIIIa i b, VII b, VI b, Vb, IVb, III i Ia	274 » — »
Na orkiestrę za zgodą ofiarodawców	100 » — »
Księgarni Krzyżanowskiego za książki	438 » 03 »
Uczniowi kl. VIIb dane dla niego	32 » — »
Pożyczono uczniom kl. VIIb, VIIIa i b	65 » — »
Razem . . .	1426 K. 82 h.

Pozostaje na rok 1909/10 (1583·12 — 1426·82) = 156·30 K.

Z biblioteki »Pomocy koleżeńskiej« korzystało 317 uczniów.

Liczba wypożyczonych książek szkolnych wynosiła 2455. Ogólna

ilość książek szkolnych, znajdujących się w bibliotece »Pomocy koleżeńskiej« wynosi 2598. Wyszło z użycia 60 książek.

Przy pożyczaniu i odbieraniu książek pomagał uczeń kl. VIIa Stanisław Mizia.

WP. Patočkowa ofiarowała płaszcz, WP. Roja 12 książek szkolnych.

Rachunek orkiestry gimnazjalnej.

Dochód:

JP. Wazl złożył	1 K. 74 h.
JWP. Baron Götz-Okocimski	100 » — »
JWP. Komorowski 20 K., JWP. Hr. Dzieduszycka 11 K., JWP. Dembiński 20 K.	51 » — »
JWP. Epstein 10 K., JWP. Laszczka 2 K., JWP. Młodecki 2 K., JWP. Wacławowicz 2 K., JWP. Dr. Stępiński 7 K.	23 » — »
Prof. Niemiec z kilku klas zebrał	22 » 68 »
JWP. Rittermann złożył	300 » — »
Uczeń kl. III. Berger 5 K., kl. VIb Nowiński 2 K.	7 » — »
Uczniowie zwyczajni złożyli w ciągu roku: kl. Ia 54·85, Ib 30·76, Ic 4·67, IIa 34·20, IIb 41·91, III 17·26, IVa 45·64, IVb 24·08, Va 103·99, Vb 5·22, VIa 22·03, VIb 25·28, VIIa 10·07, VIIb 29·08, VIIla 36·38, VIIlb 32·87	517 » 99 »
Przy wpisach drobnymi kwotami złożono	28 » 10 »
Z funduszu »Pomocy koleż.« za zgodą dawców przeniesiono	100 » — »
JWP. Ćwiertnia	14 » — »
Z bloków sprzedanych	18 » 88 »
Ks. Dr. Bystrzonowski 10 K., inni profesor. 8 K. 98 h.	18 » 98 »
Uczeń Zbijewski VIIb 2 K., Müller VIIb 3 K., Immerglück III. 2 K.	7 » — »
Razem	1210 K. 37 h.

Wydano:

Na pokrycie niedoboru z r. 1908/9	256 K. 35 h.
Instrumenty i naprawy ich	295 » 70 »
Nuty i drobne wydatki	53 » 70 »
Nauka przez cały rok	467 » 75 »
Razem	1073 K. 50 h.

Zostaje na rok 1909/10 (1210·37 — 1073·50) = 136·87 K.

NABYTEK TEGOROCZNY DO KSIĘGOZBIORÓW I MUZEÓW.

A) Biblioteka nauczycielska:

1) Encyklopedia i czasopisma: dzieł 26. 2) Filozofia i estetyka: dzieł 9. 3) Pedagogia i szkolnictwo: dzieł 12. 4) Filologia starożytna: dzieł 7. 5) Filologia nowoczesna: dzieł 14. 6) Lingwistyka: dzieł 1. 7) Historia i geografia: dzieł 6. 8) Matematyka: dzieł 2. 9) Historia naturalna: dzieł 5. 10) Fizyka: dzieł 2.

Dary: Akad. Um. w Krakowie: 20 dzieł; Wydział Kraj.: 1 dzieło w 1 t.; Gmina miasta Krakowa 1 dzieło w 1 t.; od autorów 31 dzieł.

B) Gabinet fizyczny:

1) Przyrząd polaryzacyjny do tarczy optycznej Hartla. 2) Przyrząd do okazania załamania światła w cieczach. 3) Rozkładana tablica Franklina. 4) Pedometr. 5) Narzędzia mechaniczne. 6) Preparaty i naczynia chemiczne. 7) Utensilia.

C) Gabinet historii naturalnej:

1) Mikroskop Zeissa z przyrządem do światła spolaryzowanego. 2) Dusiciel azyatycki (dar p. Józefiny Jeżowskiej). 3) Kilka ładnych okazów soi kamiennej z Wieliczki (dar p. Śliwińskiego).

D) Gabinet geograficzny:

1) Globus indukcyjny. 2) Kiepert: Graecia antiqua. 3) Kampen: Gallia. 4) Bamberg: Półkula wschodnia. 5) Bamberg: Półkula zachodnia.

E) Gabinet archeologiczny:

Cybulski: Tablice IV—VIII.

F) Gabinet rysunkowy:

Przedmiotów do rysowania ze zbioru Złotnickiego we Lwowie sztuk 10.

CZYTELNIA

dla uczniów wyższego i niższego gimnazjum.

Biblioteka uczniów powiększyła się w ubiegłym roku o 43 dzieł polskich w 68 tomach i 29 dzieł niemieckich w 62 tomach, czyli razem o 72 dzieł w 130 tomach.

Książki wypożyczano co tydzień.

Z 346 uczniów wyższego gimnazjum pożyczało 216 uczniów książki polskie, a 149 książki niemieckie i wypożyczyło ogółem 869 książek polskich, a 498 niemieckich, czyli razem 1367 tomów. Największa liczba wypożyczonych książek polskich (210) przypada na kl. VIIIb, niemieckich (219) na kl. Va, najmniejsza liczba polskich (42) na VIIla, niemieckich (16) na VIIIb. W gimnazjum niższem wypożyczyło 120 uczniów 1202 dzieł; najwięcej książek (344) klasa IIb, najmniej kl. IIa (152).

Do biblioteki uczniów złożyli w darze: OO. Jezuici: Misye katolickie 1908/9.

Wynik egzaminu dojrzałości.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło uczniów publicznych	86
externistów	42
externistek	25

Z uczniów publicznych otrzymało:

Świadcstwo dojrzałości z odznaczeniem	27
» » jednomyślnie	36
» » większością głosów	19
Reprobowano na pół roku	4

Z eksternistów:

Świadcstwo dojrzałości z odznaczeniem	2
» » jednomyślnie	7
» » większością głosów	12

Reprobowano na rok	4
» na pół roku	4
» na czas nieograniczony	3
Odstąpiło po wypracowaniach piśmiennych	10
Z eksternistek:	
Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem	2
» » jednomyślnie	6
» » większością głosów	3
Reprobowano na pół roku	3
» na czas nieograniczony	2
Odstąpiło po wypracowaniach piśmiennych	8
» przy egzaminie ustnym	1

Z 72 abiturjentów, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości, udaje się:

Na teologię	9
» prawo	30
» medycynę	16
» filozofię	11
» human. przyrod.	12
» politechnikę	6
» akademię handlową	7
» » lasową	1
» » eksportową	1
» » górnictwem	2
» agronomię	6
do kolei	1
do poczty	1

Z 14 abiturjentek, udaje się:

Na medycynę	3
» filozofię	8

STATYSTYKA UCZNIÓW.

Uwaga: Liczby mniejsze po prawej stronie w górze oznaczają uczniów prywatnych.

	K L A S A														Razem
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	
I. Liczba uczniów.															
Przy końcu roku szk. 1908	58	49	—	45	—	46	49	50	40	43	46	40	50	49	31
Na pocz. r. szk. 1909 publ. i prywat.	43	41	40	52	43	53	47	50	12	44	50	52	46	46	46
W ciągu roku wstąpiło	3	3	2	2	2	4	—	—	—	—	—	3	—	3	30
Razem przyjęto ucz. publ. i prywat.	46	44	43	54	45	57	47	50	44	46	53	53	46	49	768
Miedzy nimi:															
I. Obcych: a) z promocyą	38	41	38	6	8	14	2	1	5	11	14	8	1	8	1
b) po przerwie	2	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
c) repenitów	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II Naszych: a) z promocyą	1	—	43	37	34	34	41	39	39	29	39	39	45	32	45
b) po przerwie	1	1	2	2	2	2	3	9	1	—	—	4	—	6	—
c) repenitów	4	1	2	3	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
W ciągu roku wystąpiło	9	9	8	2	—	10	2	6	5	3	4	3	—	4	66
Liczba uczn. z końcem r. 1909	37	35	35	52	45	47	45	44	39	43	49	50	46	45	702
Miedzy tymi było:															
a) publicznych	34	34	35	46	42	43	44	42	38	40	46	48	44	41	686
b) prywatnych	3	1	—	6	3	4	1	2	1	3	3	2	2	4	36
2. Według miejsca urodz.															
I. Monarchia austro-węg.															
1. Miasto Kraków	14	22	19	19	19	14	17	18	18	11	9	17	18	12	13
2. W. Ks. Krakowskie	4	4	3	6	1	5	1	9	3	4	3	7	7	3	3
3. Galicya	12	6	9	16	18	23	22	14	11	21	30	21	12	20	26
4. Śląsk austriacki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Austria niższa	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—
6. Czechy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Bosnia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Węgry	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Ces. niemieckie.															
W. Ks. Poznańskie	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Śląsk pruski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

III. Ces. rosyjskie.

1. Król. Polskie	4	1	4	4	3	—	2	1	6	3	3	1	2	4	6	3	47
2. Litwa	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
3. Ukraina	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	34	34	35	46	42	43	44	42	38	40	46	48	44	41	43	46	666

3. Według języka ojczystego było:

Mówiących po polsku	34	34	35	46	42	43	44	42	38	40	46	48	44	41	43	46	666
po rusku	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	34	34	35	46	42	43	44	42	38	40	46	48	44	41	43	46	666

4. Według wyzn. relig. było:

Wyznania rzym.-katolick.	27	21	23	34	24	38	34	35	28	37	33	42	36	27	34	33	506
grecko-katolick.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	6
ewangelickiego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	6
mojżeszowego	7	13	12	11	18	5	10	7	10	3	13	5	7	11	7	13	152
Razem	34	34	35	46	42	43	44	42	38	40	46	48	44	41	43	46	666

5. Wiek uczniów.

Lat 11 miało	23	22	11	15	23	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
12	4	7	11	20	9	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73
13	6	5	10	15	3	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65
14	1	—	1	5	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65
15	—	—	1	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64
16	—	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80
17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73
18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73
19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Razem	34	34	35	46	42	43	44	42	38	40	46	48	44	41	43	46	666

6. Według miejsca pobytu było:

a) miejscowych	26	26	22	39	29	25	—	29	28	32	21	32	36	19	18	24	435
b) zamieszkałych	8	8	13	7	13	18	—	15	13	10	8	25	8	22	25	22	231
Razem	34	34	35	46	42	43	—	44	42	38	40	46	44	41	43	46	666

K L A S A												
I.			II.		III.		IV.		V.		VI.	
a	b	c	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
7. Klasyfikacya.												
a) Z końcem r. szk. 1909:												
Chlubnie uzdolnionych	4	7	1	8	9	—	8	2	10	10	7	10
Uzdolnionych na ogół	19	32	18	32	20	13	27	28	22	19	20	30
Nieuzdolnionych	4	1	7	4	3	23	6	3	6	26	8	34
Do egz. poprawcz. przენacz.	7	3	8	1	6	—	2	9	—	4	3	1
Do egz. uzupełn. przენacz.	—	1	1	1	1	—	—	—	4	5	5	7
Nadzwyczajnych	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	25
Razem	34	34	35	46	43	42	44	42	38	40	41	46
b) Odnosnie do r. szk. 1908:												
Do egz. popr. przypuszcz.	1	—	—	5	4	5	7	6	5	4	7	4
Egzaminu poprawczy złożyło	1	—	—	4	4	5	7	5	4	4	7	4
Egzaminu popr. nie złożyło	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Egzaminu uzupełniający złożyło	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egzaminu uzupełn. nie złożyło	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Razem	46	42	40	40	45	44	48	43	37	43	45	44
c) Ostateczny wynik klasyfikacyi za r. 1908:												
I. stopień z odnaceniem	9	6	—	4	12	10	8	6	7	7	8	11
I.	30	27	—	28	29	27	35	25	19	31	33	33
II.	7	3	—	7	3	5	5	9	1	3	5	5
III.	—	6	—	1	1	2	—	3	—	—	1	—
Razem	46	42	—	40	45	44	48	43	37	43	45	44
8. Opiata szkolna.												
a) Placilo cale szkolne:	23	13	20	11	12	12	7	13	7	14	9	14
w I. półroczu	16	8	10	8	6	20	9	13	17	11	13	18
b) Od całego szk. było uwoln.:	15	25	20	35	30	37	39	32	33	39	38	37
w I. półroczu	19	26	26	38	37	24	36	28	22	31	31	25
c) Opiata szkolna wynosiła:	920	520	800	440	480	480	280	520	280	560	160	880
w I. półroczu K.	640	320	400	320	240	800	360	520	280	560	160	880
Razem K.	1560	840	1200	760	720	1280	640	1040	960	1000	880	1280
d) Taksy wstęp. wynoszą K.	172	176	163	252	33	63	12	6	4	2	58	8
e) Datki na zbiory nauk. K.	92	88	86	108	90	114	94	100	88	92	106	106
f) Za duplikaty K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem K.	264	264	249	332	123	177	106	104	109	146	143	143
9. Przedmioty nadobowiazk.												
a) Dziaje kraju rodz.	8	10	9	8	5	43	44	42	—	46	48	46
b) Rysunki	5	3	4	4	6	6	6	5	1	5	3	7
c) Spiew	—	—	—	—	—	—	5	4	4	2	3	4
d) Język francuski	12	9	13	18	12	—	6	1	3	2	—	—
e) Kaligrafia	—	—	—	—	—	—	6	6	3	2	4	5
f) Język ruski (wzgl. obow.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Stypendya.												
Pobieralo styp. z fundacyi:												
a) Petryczyzna 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
b) „ 250 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Boznańskiego 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Ks. Borka 200 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Zawiszów 400 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Hr. Guttenhowskiego 150 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Rucinińskiego 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Hr. ord. Mieroszewskiego 400 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
i) Kiosowskiego 379-48 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
j) Mężynskiego 25-34 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
k) Błaszyńskiego 220 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
l) Był. uczn. gimn. św. Anny 105 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
m) Głównieckiego 315 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
n) Im. Mickiewicza 150 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
o) Ks. Montléart 400 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
p) Rady Pow. w Wadowicach 100 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogólna liczba stypend.	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	3	2
Kwota stypend. wynosi 5922-34 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2
11. Jednorazowe zapomogi.												
a) Dąbkowskiego 60 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Świdzkiego 9-73 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Hmonowskiego 32 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Orłowskiego 150 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Raciborskiego 30 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Raciborskiego 40 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Fund. land. Krak. 60 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Towarnickiego 40 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogólna liczba zapomóg 15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kwota zapomóg wynosi 701-73 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

9. Przedmioty nadobowiazk.

a) Dziaje kraju rodz.	8	10	9	8	5	43	44	42	—	46	48	46
b) Rysunki	5	3	4	4	6	6	6	5	1	5	3	7
c) Spiew	—	—	—	—	—	—	5	4	4	2	3	4
d) Język francuski	12	9	13	18	12	—	6	1	3	2	—	—
e) Kaligrafia	—	—	—	—	—	—	6	6	3	2	4	5
f) Język ruski (wzgl. obow.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

10. Stypendya.

Pobieralo styp. z fundacyi:

a) Petryczyzna 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
b) „ 250 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Boznańskiego 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Ks. Borka 200 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Zawiszów 400 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Hr. Guttenhowskiego 150 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Rucinińskiego 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Hr. ord. Mieroszewskiego 400 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
i) Kiosowskiego 379-48 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
j) Mężynskiego 25-34 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
k) Błaszyńskiego 220 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
l) Był. uczn. gimn. św. Anny 105 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
m) Głównieckiego 315 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
n) Im. Mickiewicza 150 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
o) Ks. Montléart 400 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
p) Rady Pow. w Wadowicach 100 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Ogólna liczba stypend.

Kwota stypend. wynosi 5922-34 K.

11. Jednorazowe zapomogi.

a) Dąbkowskiego 60 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Świdzkiego 9-73 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Hmonowskiego 32 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Orłowskiego 150 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Raciborskiego 30 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Raciborskiego 40 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Fund. land. Krak. 60 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Towarnickiego 40 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Ogólna liczba zapomóg 15

Kwota zapomóg wynosi 701-73 K.

KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szkolny 1908/9 rozpoczęto uroczystem nabożeństwem 3. września 1908.

W gronie nauczycielskiem zaszły w czasie feryi i w ciągu roku następujące zmiany:

Ks. Dr. Antoni Bystrzonowski, który jako rzeczywisty nauczyciel religii w c. k. V. gimnazyum, był przydzielony do gimnazyum św. Anny w r. 1906, a poprzednio już uczył tu jako zastępcę nauczyciela od r. 1900, został zamianowany nadzwyczajnym profesorem teologii w Uniwersytecie Jagiellońskim Najw. postanowieniem z dnia 21. marca 1909 z prawomocnością od 1. kwietnia 1909, bardzo serdecznie i z szczerym żalem żegnany przez kolegów i uczniów zakładu.

P. Jan Doroziński, zajęty tu dawniej jako zastępcę nauczyciela od r. 1891 do 1895, następnie jako c. k. profesor przeniesiony z gimnazyum Bocheńskiego od r. 1905, otrzymał posadę dyrektora gimnazyum w Wadowicach Najw. postanowieniem z dnia 8. maja 1908, objął nowe stanowisko z początkiem lipca 1908.

P. Stanisław Pardyak, przeznaczony na tymczasowego kierownika nowo utworzonego c. k. gimnazyum w Myślenicach od 1. września 1908, został Najw. postanowieniem z dnia 26. września 1908 zamianowany dyrektorem tegoż gimnazyum. W tutejszem gimnazyum był zastępcą nauczyciela od r. 1897 do 1899, następnie jako c. k. profesor przeniesiony z gimnazyum Podgórskiego w r. 1903 pozostawał w tym charakterze aż do nominacyi na dyrektora.

Obydwaj ci panowie odznaczałi się przez cały czas zajęcia w tutejszym zakładzie poważnem pojmowaniem obowiązków,

gorliwością w ich spełnianiu i taktownem obejściem tak w koleżeńskim pożyciu, jak w postępowaniu z młodzieżą.

P. Ignacy Stein, c. k. profesor, za urlopem, udzielonym mu rozp. c. k. Rady Szk. Kraj. z dnia 31/8 1908 L. 31352, objął od września 1908 kierownictwo polskiego gimnazjum i polskiego seminaryum nauczycielskiego w Białej. Urlop na rok 1909/10 w tym samym celu otrzymał nadal rozp. z 29/5 1909 L. 24151.

Otrzymał stałą posadę p. Karol Kramarczyk w Jaśle rozp. z 14/7 1908 L. 20280. P. Wojciech Niemiec c. k. prof. przeszedł do c. k. gimnazjum w Dębicy rozp. z 23/11 1908 L. 53946.

P. Wojciech Cholewa, rzeczywisty naucz. w Dębicy, przeniesiony został do tutejszego gimnazjum rozp. z 20/10 1908 L. 53945. Rzeczn. naucz. w Jarosławiu, p. Józef Wiśniowski, przydzielony został tu rozp. z 30/11 1908 L. 57528 (poprzednio był przydzielony do c. k. IV. gimnazjum w Krakowie).

Z pomiędzy zastępców nauczycieli przeniesieni zostali p. Władysław Błazkiewicz do c. k. seminaryum nauczycielskiego w Kętach, a p. Stanisław Kochanowski do c. k. II. gimnazjum w Nowym Sączu. Zastępca naucz. p. Bronisław Piątkiewicz zrzekł się posady 8/12 1908.

C. k. Rada Szk. Kraj. przeniosła do gimnazjum św. Anny jako zastępców naucz. Ks. Dra Franciszka Bardę z IV. gimn. w Krakowie rozp. z 22/2 1909 L. 6582, p. Zdzisława Pohlmana z Sanoka rozp. z 24/9 1908 L. 31024 i p. Andrzeja Stasickiego z Nowego Targu rozp. temże L. 26233.

Zamianowała zaś zastępcami naucz. dla gimn. św. Anny p. Romana Jaworskiego rozp. z 28/9 1908 L. 48606, p. Feliksa Młynarskiego rozp. z 18/9 1908 L. 32511, p. Stanisława Skiminę pod L. 21414, p. Ludwika Wyrzywańskiego i p. Albina Wojtasiewicza rozp. temże L. 33437. Dwaj ostatni odbyli w poprzednim roku kurs praktyczny w tutejszem gimnazjum, p. Skimina w c. k. III. gimn. w Krakowie.

P. Stanisław Karwowski, zastępca naucz. w I. realnej szkole w Krakowie, objął częściową naukę gimnastyki w tutejszem gimn. od 1/11 1908.

Do VIII rangi posuniętym został p. Dr. Kazimierz Nitsch rozp. z 30/8 1908 L. 299. Zatwierdzeni w zawodzie nauczycielskim z tytułami c. k. profesorów zostali p. Dr. Wojciech Kra-

jewski rozp. z 17/12 1908 L. 56589 i p. Władysław Żłobicki rozp. z 26/1 1909 L. 354.

Urlopy otrzymali oprócz p. Steina (zob. wyżej) i p. Paradyaka dla objęcia kierownictwa gimnazjum w Myślenicach, p. Wojciech Cholewa na II. półr. dla choroby rozp. z 21/1 1909 L. 464, p. Juliusz Ippoldt dla objęcia nauki w szkole handlowej na cały rok 1908/9 rozp. z 3/5 1908 L. 15337, p. Adam Wandasiewicz dla choroby na I. półr. 1908/9 rozp. z 24/10 1908 L. 46717. P. Franciszek Seidler otrzymał zmniejszoną liczbę godzin nauki dla słabości od 19/4 1909 rozp. z 4/5 1909 L. 20754, p. Adolf Styło z powodu choroby od tegoż dnia przestał uczyć (rozp. z 4/5 1909 L. 21573).

Na kurs praktyczny celem przygotowania do zawodu nauczycielskiego wyznaczyła c. k. Rada Szk. Kraj. rozp. z 18/8 1908 L. 30150 pp. Kłęczara Franciszka, Kwaka Franciszka, Lisowskiego Antoniego, Oświęcimskiego Bronisława, Sajdaka Jana i Wysockiego Wincentego. Ponieważ p. Kwak zamianowany został zastępcą nauczyciela w Bochni rozp. z 31/1 1909 L. 5217, a p. Sajdak w c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie, przeto w ich miejsce od II. półrocza wyznaczeni zostali na kurs pp. Koneczny Gustaw i Młoszowski Feliks rozp. z 10/3 1909 L. 10089.

Dnia 9. września 1908 odbyło się nabożeństwo żałobne za spokój duszy śp. Najj. Cesarzowej Elżbiety, jako w wilię rocznicy Jej śmierci.

Egzamina dojrzałości abiturientów i kobiet, oraz poprawcze w terminie jesiennym odbyły się w części piśmiennej 14, 15 i 17 września, w części ustnej od 21 do 23 września (kobiety) pod przewodnictwem dyrektora c. k. gimn. św. Jacka JWP. Stanisława Bednarskiego i 28 września (abituryenci) pod przewodnictwem dyrektora zakładu.

Imieniny Najj. Pana obchodziło gimnazjum uroczystem nabożeństwem dnia 5. października 1908.

W dniu Imienin śp. Najj. Cesarzowej Elżbiety 19. listopada 1908 odbyło się nabożeństwo żałobne w kaplicy gimnazjalnej, a 28. czerwca 1909 za spokój duszy śp. Najj. Cesarza Ferdynanda.

Pięćdziesięcioletni jubileusz kapłaństwa Ojca św. obchodziło gimnazjum 19/11 1908 nabożeństwem i porankiem, w których

udział wzięli zarówno profesorowie, jak uczniowie. Poranek wstępnie słowem rozpoczął dyrektor, życie Ojca św. przedstawił prof. Dr. Stanisław Kozłowski, orkiestra gimnazjalna odegrała kilka utworów.

Podobnie odbyła się uroczystość z powodu sześćdziesięcioletniego jubileuszu panowania Najjaśniejszego Pana w dniu 2 grudnia 1908, z tą różnicą, że o życiu i panowaniu Monarchy przemówienie wygłosił dyrektor zakładu.

Wieczorek deklamacyjno-muzykalny ku czci Mickiewicza odbył się 14. listopada w sali gimnastycznej szkolnej, drugi wieczorek »Komedyi polskiej« 21. listopada 1908 w sali Klubu pocztowego.

Egzamin dojrzałości w terminie zimowym (wyłącznie dla reprobowanych na pół roku) odbył się 4. i 5. lutego 1909 pod przewodnictwem dyrektora zakładu.

Egzamin dojrzałości w terminie letnim 1908 odbył się w części piśmiennej od 10. do 12. maja, ustny z abiturientami od 21. maja do 11. czerwca, z abiturientkami od 11. do 14. czerwca 1908. Przy egzaminie uczniów klas VIIIA i B przewodniczył em. dyrektor i c. k. radca rządu JWP. Antoni Pazdrowski, przy egzaminie eksternistów i kobiet dyrektor c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie JWP. Stanisław Bednarski. Rozdanie świadectw naszym uczniom odbyło się 3. czerwca, przyczem przemówił dyrektor, z uczniów przemawiał z podziękowaniem Helczyński Bronisław, uczeń kl. VIIIA.

W b. r. zmarł uczeń klasy VIIIB Ładyga Henryk, 29 sierpnia 1908.

Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.

Uczniowie wszyscy pobierali naukę gimnastyki po 2 godziny tygodniowo.

Na ślizgawkę uczęszczali uczniowie częścią do parku krakowskiego, częścią do »Sokoła« albo na staw wojskowy na Błoniach. Kąpieli używali w stawie parku krakowskiego i w Wiśle.

Pp. gospodarze klas i inni nauczyciele zabierali młodzież na dalsze wycieczki, jak na Wolę Justowską, Kopiec Kościuszki, Bielany, do Tyńca i t. d.

Do parku dra Jordana uczęszcza młodzież od początku maja do jesieni, biorąc udział w zabawach 3 razy w tygodniu. Zgłosiło się do zabaw uczniów 329.

Część uczniów brała udział w warsztatach, urządzonych przez śp. dra Jordana.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW.

(Tłusciejszy druk oznacza chlubnie uzdolnionych).

Klasa I. A.

Uczniów klasyfikowanych 34.

Kaufmann Adolf	Czapliński Jan	Rapacki Adam
Mucha Adam	Färber Izaak	Rieser Benjamin
Popek Antoni	Hoschek Edward	Staniec Jan
Tilles Henryk	Jaworek Aleksander	Strzelecki Jan (n. o. u.)
Beckmann Henryk	Jurowicz Stanisław	Waszkiewicz Wincenty
Bilski Julian (n. o. u. *)	Klimeczyk Jan (n. o. u.)	Wieczorek Jan
Bobak Władysław	Kotula Józef	Wolek Tadeusz
Bujański Józef	Laszczka Bogdan	Zegadłowicz Władysław
Cecuga Józef	Mangel Emanuel	(n. o. u.)

Uczniów nieuzdolnionych 7.

Klasa I. B.

Uczniów klasyfikowanych 34.

Gieszczykiewicz Mieczysław	Godfryd Jan	Michalski Franciszek
Krupa Leonard	Kaleta Karol	Piowski Antoni
Margulies Józef	Karasiński Stanisław	Rittermann Leon
Mól Jan	Kleinberger Adolf	Rittigstein Zygmunt
Nattel Albert	Kuczyński Zygmunt	Rozumek Stanisław
Rychlik Franciszek	Kwaszyc Mieczysław	Ryglicki Stefan
Thon Nataniel	Landau Stefan	Schenker Izak
Brandels Albert	Lipschütz Alfred	Stepiński Włodzimierz
Bunsch Karol	Lobert Eugeniusz	Słowiński Feliks (n. o. u.)
Epstein Jerzy	Markheim Henryk	Zaba Józef

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono jednego ucznia, za nieuzdolnionych uznano trzech.

*) = na ogół uzdolniony.

Klasa I. C.

Uczniów klasyfikowanych 34.

Rydzek Kazimierz	Giebartowski Kazimierz	Rose Henryk
Amster Abraham (n. o. u.)	Greczek Wilhelm	Schmausch Henryk
Bandet Samuel	Grzywna Jan	Schnitzer Samuel
Beckmann Emanuel	Harlender Zdzisł. (n. o. u.)	Smolka Adam
Braumann Michał	Liebeskind Alfred	Stoch Tadeusz (n. o. u.)
Brenner Artur	Masiur Kajetan	Świątkowski Antoni
Czajewicz Wład. (n. o. u.)	Morgenbesser Markus	Takiel Alfons (n. o. u.)
Dąbski Czesław	Nacht Artur	Wojnarowicz Rudolf
Gdowski Tadeusz (n. o. u.)	Poleć Zygmunt	(n. o. u.)

Za nieuczelnionych uznano 8.

1 ucznia przeznaczono do egzaminu uzupełniającego po wakacjach.

Klasa II. A.

Uczniów klasyfikowanych 46.

Broszkiewicz Adam	Gröger Maryan	Perlberger Teodor
Goldberg Salomon	Guspiel Stefan	Reben Emil
Hoschek Stanisław	Hetper Roman	Rembiszewski Stefan
Jasiewicz Zygmunt	Himmelblau Stefan	Rosiek Adam
Kowalówka Józef	Ivits Józef	Rosiek Feliks
Prochwicz Wojciech	Janicki Stanisław	Schembeck Wiktor
Przeworski Antoni	Kostecki Maryan	Silberfeld Stanisław
Terkowski Stanisław	Kruszyński Eugeniusz	Ślósarz Tadeusz
Biały Jan	Latała Józef	Słowiński Tadeusz
Blotnicki Mieczysław	Likus Wojciech	Spiegel Maurycy
Bogusz Ludwik	Masiowski Józef	Srokowski Józef
Brzeski Jan (n. o. u.)	Morawski Edward	Syga Józef
Czaderna Stanisław	(n. o. u.)	Ustupski Stefan
(n. o. u.)	Moroz Jan	Weber Oskar
Dudek Mieczysł. (n. o. u.)	Nodzeński Stanisław	Willer Artur
Fischer Tadeusz	Ostrowski Kazimierz	

Nieuczelnionych 1. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1.

Klasa II. B.

Uczniów klasyfikowanych 42.

Byk Franciszek	Bortkiewicz Julian	Machotka Stanisław
Chojnacki Artur	Grossmann Hugo	Mahler Adolf
Einhorn Artur	Grzybek Józef	Matus Roman
Fischler Karol	Ichheiser Gustaw	Pindelski Tad. (n. o. u.)
Fischler Stefan	Janik Stanisław	Pochopień Jan (n. o. u.)
Glasner Ignacy	Kamusiński Jan	Polek Wilhelm
Książek Maciej	Kapalczyński Karol	Rost Bronisław
Laub Zygmunt	(n. o. u.)	Scharoch Karol
Mandelbaum Stanisław	Kolstrung Stanisław	Skapski Władysław
Podgórnny Andrzej	Krzyżanowski Witold	Skrzyniarz Władysław
Ramza Zygmunt	Kutscher Ludwik	Wasserberger Henryk
Süsser Ludwik	Lenda Józef	Werber Tadeusz
Tyrała Stanisław	Libmann Edward (n. o. u.)	Zabża Stanisław
Bartnik Władysław	Łaszczyński Władysław	Zucker Mendel (n. o. u.)
Bodian Samuel	(n. o. u.)	

Za nieuczelnionego do następnej klasy nie uznano żadnego.

Klasa III.

Uczniów klasyfikowanych 42.

Broszkiewicz Boleław	Bursztyn Mojżesz	Kurek Karol
Bunsch Adam	Czadowski Eugeniusz	Loeffelholz Maksymilian
Grochal Gustaw	Duleba Adam	Michalski Tadeusz
Jasiński Stanisław	Dzieduszycki Tadeusz	Siostrzonek Adolf
Nowak Józef	Fryc Stefan	Schwertner Bronisław
Ostafin Józef	Gadulski Feliks	(n. o. u.)
Rittigstein Salo	Gancarz Stanisł. (n. o. u.)	Szczytnicki Witold
Truszkowski Marcei	Immerglück Władysław	Szymański Alfred
Zastawniak Józef	Jabłoński Roman	Szymoniak Józef
Alberti Stanisław	Jaroń Jan	Tusiński Emil
Biały Tadeusz (n. o. u.)	Kuhl Stanisław	Warmuzek Maryan

Uczniów nieuzdolnionych 10. Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono 1.

Klasa IV. A.

Uczniów klasyfikowanych 44.

Gałuszkiewicz Adam	Färber Józef	Polek Leon *
Gąsiorowski Witold	Fornalik Józef	Romek Andrzej
Liebeskind Adolf	Gacek Feliks	Saloni Bronisl. (n. o. u.)
Lustbader Karol	Günther Gustaw	Schermant Ludwik
Łomzik Jan	Himmelblau Jerzy (n.o.u.)	Skorka Alojzy
Maik Piotr	Jędrychowski Stanisław	Smolarski Władysław
Piotrowski Roman	Keh Adolf	Sołtysik Stanisław
Werner Józef	Koczorowski Jan	Sourek Rudolf (n. o. u.)
Chrzanowski Ignacy	Koncewicz Rom. (n. o. u.)	Stecki Tadeusz
Cyps Aleksander	Królik Tadeusz	Thieberg Henryk
Depowski Stanisław	Langie Stanisław	Uziembło Antoni
Dyba Józef (n. o. u.)	Münzer Izaak	Wójcik Józef
Dziubiński Tadeusz	Patočka Jarosław	Zbik Leon (n. o. u.)
Edelmann Henryk	Pogoda Ludwik	

Nieuzdolnionych 2. Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono 1.

Klasa IV. B.

Uczniów klasyfikowanych 43.

Edelmann Samuel	Kisielewski Adam	Nazimek Józef
Wcisło Piotr	Klisko Franciszek	Nowiński Zygmunt
Aschenbrenner Tomasz	Kornaś Stanisław	Papée Adam
Bazarnik Ignacy	Kowalik Franciszek	Podmokły Józef
Daun Alfred	Kroo Alfred	Reiner Juliusz
Dukatenzeilen Artur	Kumelowski Jan	Schramm Tadeusz
Duszyk Adam	Lachowicz Michał	Söhnel Maryan
Dziewoński Stanisław	Lukes Zygmunt	Suchoń Mieczysław
Fuczek Stanisław	Łukasik Aleksander	Usarowski Jan
Gawłowski Roman	Michalski Stanisł. (n.o.u.)	Wajs Franciszek
Grzesiak Józef (n. o. u.)	Mitana Tadeusz	Wiśniewski Kaz. (n.o.u.)

Za nieuzdolnionych uznano uczniów 9.

Klasa V. A.

Uczniów klasyfikowanych 38.

Anczyc Władysław	Długocki Leon	Mahr Rudolf
Flak Stanisław	Fink Ignacy	Miszka Roman
Gąsiorowski Zdzisław	Grajny Leon	Mucha Józef
Kellner Wiktor	Heller Tadeusz	Nunberg Jakób
Kulczyński Leon	Herstein Józef	Owsionka Franciszek
Kuryło Adam	Hetper Mieczysław	Pacula Tadeusz
Minder Izidor	Kauzal Bolesław	Stefański Tadeusz
Przeworski Maryan	Kurleto Maryan	Torbe Haskel
Reben Ludwik	Kwiatkowski Tadeusz	Ungeheuer Władysław
Wachtel Maryan	Lisowski Henryk	Waldman Adolf
Biały Władysław	Mahler Wilhelm	

Za nieuczelnionych uznano uczniów 6.

Klasa V. B.

Uczniów klasyfikowanych 40.

Danek Jan	Broczkowski Tadeusz	Plutyński Stanisław
Drobnik Tadeusz	Bubisz Józef	Podkowiński Adolf
Frączek Franciszek	Gottlieb Dawid	Powojewski Józef
Kózka Józef	Kiss Jan	Rutkowski Michał
Mirek Franciszek	Kwapin Jan	Rysiewicz Piotr
Mirek Stanisław	Liszka Wilhelm	Schneid Arnold
Sliwa Roman	Matter Eugeniusz	Sosin Stanisław
Staich Antoni	Moroz Aleksander	Stec Jan
Świstek Józef	Mydlarz Maciej	Windisch Salomon
Tadeusz Tarkowski	Pietrzycki Zbigniew	

Za nieuczelnionych uznano 6 uczniów; do egzaminu poprawczego przeznaczono 4, a do uzupełniającego 1.

Klasa VI. A.

Uczniów klasyfikowanych 45.

Baczek Kazimierz	Augenblick Edward	Kasprzyk Władysław
Binder Kazimierz	Bober Roman	Konkiewicz Alfred
Bombol Ludwik	Böhm Seweryn	Kownacki Waleryan
Chmiel Romuald	Cyrwus Wojciech	Makowski Rudolf
Gottlieb Wolf	Fidelus Jan	Markheim Leon
Lenczowski Karol	Glasner Juliusz	Mirek Stanisław
Mandelbaum Stanisław	Goszczyński Maryan	Różycki August
Piotrowski Stanisław	Grochot Jan	Ujwary Stanisław
Puchała Stanisław	Grün Maksymilian	Wachała Mieczysław
Sutkowy Walenty	Gutowski Feliks	Weiner Romuald
Wyliot Zenon	Hirsch Józef	Wójciecki Franciszek
Ader Erwin	Ichheiser Albert	

Nieuczelnionych 9, do egzaminu poprawczego przeznaczono 1.

Klasa VI. B.

Uczniów klasyfikowanych 48.

Klimczak Stanisław	Dymek Stanisław	Perz Józef
Krzyżanowski Kazimierz	Flakowicz Kazimierz	Piękoś Zygmunt
Lisowski Franciszek	Gadulski Stanisław	Rapacz Tomasz
Moskal Stanisław	Kasprzyk Stanisław	Ryba Jan
Pytel Franciszek	Kawończyk Antoni	Skumiel Stefan
Seidler Maksymilian	Korngold Szachna	Srokowski Tadeusz
Truszkowski Andrzej	Kot Antoni	Surówka Michał
Truszkowski Stanisław	Kozłowski Edward	Szybowski Ignacy
Wikłacz Albin	Kwieciński Zdzisław	Twardowski Józef
Wróblewski Józef	Lukas Tadeusz	Wachała Eugeniusz
Beres Zenon	Musiałowicz Tadeusz	Welecki Tadeusz
Berthold Maryan	Nowicki Juliusz	Zabiegaj Franciszek
Cukrzyński Tadeusz	Obraczay Teodor	Zipper Ludwik

Nieuzdolnionych 4; do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa VII. A.

Uczniów klasyfikowanych 44.

Bielak Franciszek	Filipkiewicz Kazimierz	Markheim Izidor
Dwornik Stefan	Górski Jan	Mikula Antoni
Gänger Elias	Gustawski Adam	Morgenstern Izidor
Geissler Tadeusz	Henoch Mieczysław	Pietrzak Ludwik
Göttel Włodzimierz	Hubl Roman	Pustelnik Franciszek
Humpola Jan	Jabłoński Roman	Schächter Mieczysław
Jarosz Zygmunt	Jamróż Józef	Soboń Jan
Łyżwiński Michał	Keh Karol	Sourek Adolf
Mizia Stanisław	Kędzior Stanisław	Srokowski Zdzisław
Sitko Franciszek	Kürz Herman	Suski-Hausner Stanisław
Barańczyk Franciszek	Leichter Wilhelm	Sypniewski Ryszard
Borkowski Władysław	Lepkowski Stanisław	Wołoszynowski Bolesław

Nieuzdolnionych 3, do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 5 uczniów.

Klasa VII. B.

Uczniów klasyfikowanych 40.

Górski Walenty	Gajewski Stefan	Steinkeller Józef
Moszczański Andrzej	Goldberg Leon	Tchórzewski Leonard
Pankiewicz Jan	Goldblum Mojżesz	Temnicki Jerzy
Stanaszek Władysław	Halpern Oskar	Turczyn Kazimierz
Stawowczyk Karol	Kempler Samuel	Wiatrowski Józef
Strojcki Stefan	Lefeld Abraham	Wilezyński Józef
Wiedermann Feiweł	Maślanka Feliks	Willer Mordche
Blumenfeld Oskar	Mikiewicz Józef	Woch Jan
Bryszkowski Maryan	Sarnek Stanisław	Wójcik Paweł

Za nieuzdolnionych uznano 8 uczniów. Do egzaminu poprawczego z 1 przedmiotu przeznaczono 5 uczniów.

WYNIK EGZAMINU DOJRZAŁOŚCI.

Klasa VIII. A.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło 40 uczniów publicznych i 1 prywatystka.

Borelowski Kazimierz	Dihm Tadeusz
Dulowski Antoni	Droński Feliks
Gawron Zygmunt	Drozdowski Witold
Gläzer Edward	Fallik Wolf
Götz-Okocimski Jan	Friedmann Henryk
Grażynski Michał	Gieroń Antoni
Hełczyński Bronisław	Głębocki Franciszek
Kamiński Mikołaj	Kachel Stanisław (większ. gł.)
Krzyżanowski Stefan	Kornreich Meilech
Lustbader Leser	Kuliński Stanisław
Oleksy Ludwik	Pulka Józef
Piaskiewicz Jan	Rys Ignacy (większ. gł.)
Tusiński Władysław	Saloni Tadeusz (większ. gł.)
Witkowska Marya (prywatystka)	Schuler Adolf
Bachleda Jan	Ślusarczyk Wojciech (większ. gł.)
Baran Franciszek (większ. gł.)	Sobański Maryan
Beller Alfred	Stopa Józef (większ. gł.)
Brysz Benjamin (większ. gł.)	Szymański Jan (większ. gł.)
Czachowski Edmund	Unger Geza (większ. gł.)
Czoponowski Jerzy	

Reprobowano na pół roku 2 uczniów.

Klasa VIII. B.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło 45 uczniów publicznych.

Bitomski Wojciech	Judkiewicz Jerzy (większ. gł.)
Celarek Stanisław	Kanarek Maurycy
Dedio Stanisław	Kleinhändler Emil
Eichhorn Leopold	Kłopotowski Bohdan (większ. gł.)
Janiczak Stanisław	Kłusek Stanisław
Nitsch Józef	Koniówka Ludwik
Sagan Hirsch	Łyp Franciszek
Singer Zygmunt	Marzec Ludwik
Spira Józua	Pawlikowski Władysław (większ. gł.)
Szarski Antoni	Puszet Leonard (większ. gł.)
Wasserberg Zygmunt	Rapaport Bronisław
Wójcicki Franciszek	Reklewski Roman
Zak Jan	Rosiek Franciszek
Bajbor Władysław	Sajak Józef (większ. gł.)
Bielecki Maryan	Sobejko Kasper (większ. gł.)
Bilewicz Karol	Stopa Wiktor (większ. gł.)
Burkacki Ignacy	Ścibora Julian (większ. gł.)
Dziewiński Włodzimierz	Tyrybon Jan (większ. gł.)
Flakowicz Kazimierz (większ. gł.)	Ulrich Alojzy
Fox Franciszek	Walczak Jakób
Gutkowski Franciszek	Weiss Ascher
Jahoda Robert	

Reprobowano na pół roku 2 uczniów.

Eksterniści.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło 33 eksternistów; reprobowano na pół roku 4, na rok 4, na czas nieograniczony 3 eksternistów, w toku egzaminu odstąpił 1 eksternista.

Gołąb Kazimierz

Rzepa Józef

Bernstein Mieczysław

Biederman Szulim (większ. gł.)

Bogatyński Zygmunt (większ. gł.)

Galewski Michał

Golachowski Kazimierz (większ. gł.)

Hulewicz Bolesław (większ. gł.)

Kowalik Józef (większ. gł.)

Loria Mieczysław (większ. gł.)

Marczyński Jan

Nehmer Leon (większ. gł.)

Oplustil Rudolf (większ. gł.)

Orzechowski Kazimierz (większ. gł.)

Podgórski Franciszek (większ. gł.)

Rothmann Markus

Rudzki Bronisław

Salustowicz Kazimierz

Smidowicz Maryan (większ. gł.)

Śopiński Roman (większ. gł.)

Żebrowski Kryspian.

Eksternistki.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło eksternistek 17; reprobowano na pół roku 3, na czas nieograniczony 2 eksternistki, w toku egzaminu odstąpiła 1 eksternistka.

Chorążanka Bronisława

Ramberg Ewa

Anisfeldówna Lia (większ. gł.)

Dąbrowska Stanisława

Głębocka Jadwiga

Grünwaldówna Milka

Jaworkówna Anna

Silbersteinówna Lea (większ. gł.)

Strzelecka Jadwiga

Tatarówna Wacława

Węgrzynówna Cecylia (większ. gł.)

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów na rok szkolny 1909/10 odbędą się 31. sierpnia 1909.

Uczniowie, którzy jako niedobrowolni repetenci nie otrzymali promocyi do następnej klasy, nie mogą nadal uczęszczać do tego samego gimnazyum.

Przy wpisie każdy uczeń ma przedłożyć świadectwo z ostatniego półrocza i złożyć datek 3 K. na zbiory naukowe i na zabawy; każdy uczeń nowo wstępujący ma nadto wykazać się metryką i uiścić takse wstępną 4 K. 20 h.

Każdy uczeń, z wyjątkiem tych, u których niewątpliwie sprawdzić można, że przebyli ospe rodzimą, ma przedłożyć przy wpisie świadectwo rewakcynacyi.

Oplata szkolna w kwocie 40 K. na półrocze musi być złożoną w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza. Uczniowie klasy I złożyć ją mają za pierwsze półrocze w ciągu trzech pierwszych miesięcy.

O odroczenie opłaty szkolnej mają uczniowie klasy I wnosić prośby w 8 dni po wpisie, a do prośby załączyć świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wystawione.

O uwolnienie od opłaty szkolnej winni uczniowie klas II—VIII przedkładać prośby najpóźniej do 25 września, a załączyć do prośby świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i świadectwo ubóstwa nie dawniej jak przed rokiem wydane.

Egzamina wstępne do klasy I odbywać się będą w dniach 1 września, ewentualnie 2 września, a mogą się także odbywać 30 czerwca i 1, a ewentualnie i 2 lipca, egzamina poprawcze z wszystkich klas 2 września.

Egzamina wstępne do klas II—VIII można składać w pierwszym półroczu tylko do połowy września; można je także składać na II. półrocze i to do każdej klasy (zatem i do pierwszej) w końcu stycznia lub z początku lutego aż do połowy tego miesiąca. Chcący składać taki egzamin zgłaszają się do dyrektora gimnazjum, przedkładając metrykę, świadectwo pobytu i moralności, nadto fotografię z podpisem władzy politycznej, stwierdzającym jego tożsamość. Do klasy I. przyjęty może być uczeń, jeżeli w tym roku, w którym składa egzamin na pierwsze półrocze, kończy lat 10, do klasy II, jeżeli kończy lat 11 i t. d.

Po złożeniu egzaminu wstępnego może być uczeń wpisany tylko jako publiczny. Taksa od egzaminu wynosi 24 K. Egzamina do I klasy na I półrocze są bezpłatne.

Wyjątkowo tylko może być uczeń przyjęty na nadzwyczajnego, szczególnie jeżeli przybywa z gimnazjum zagranicznego; w takim razie składa egzamin próbny i może uczęszczać albo na wszystkie przedmioty, albo tylko na niektóre.

Tak uczniowie prywatni, jak nadzwyczajni obowiązani są do składania opłaty szkolnej za każde półrocze.

Uczniem prywatnym może być tylko taki, który już poprzednio złożył egzamin wstępny i jako publiczny zaczął uczęszczać do szkoły, a potem na prywatnego przeszedł. Uczniowie prywatni mogą składać egzamin albo co pół roku, t. j. w I. i II. półroczu, albo tylko raz w końcu roku. Jeżeli do egzaminu w końcu roku raz tylko przystępują, składają 48 K. taksy egz. i 80 K. opłaty szkolnej.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I.

- a) **Z religii** : Wiomości, których według teraźniejszego rozkładu nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych.
- b) **Z języka wykładowego**: Czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni i zgody rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłymi określeniami.

- c) **Z języka niemieckiego:** Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posilkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych, poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom przed podyktowaniem w języku wykładowym.
- d) **Z rachunków:** Pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Rok szkolny 1909/10 rozpocznie się uroczystem nabożeństwem dnia 3 września, a 4 września zaczną się regularne lekcje szkolne.

Uwaga. Każdy uczeń jest obowiązany nosić przepisane ubranie mundurowe.

Dr. Leon Kulczyński

c. k. radca rządu i dyrektor.